

The Project Gutenberg eBook of Lalli: Murhenäytelmä viidessä näytöksessä

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Lalli: Murhenäytelmä viidessä näytöksessä

Author: Evald Ferdinand Jahnsson

Release date: February 12, 2007 [eBook #20573]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LALLI: MURHENÄYTELMÄ VIIDESSÄ
NÄYTÖKSESSÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

LALLI

Murhenäytelmä viidessä näytöksessä

Kirj.

EINVAL FERDINAND JAHNSSON

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1873.

Jäsenet:

HENRIK, Upsalan pispä.
ANDRAEAS, Benediktinein priori.
JOHANNES, munkki, kaniikki Upsalassa.
MAUNU, ritari, Ruotsin valloitus-armeijan päällikkö.
KITKA, kihlakunnan vanhin.
NYRYRI, hänen vaimonsa.
LALLI, rikkain Suomen ylimyksistä.
KERTTU, hänen vaimonsa.
ILMARI, heidän 6:vuotias poikansa.
SORRI | talonpoikia.
TARVO |
KAARLO, Pispä Henrikin palvelia.
TAIMO, Lallin palveluksessa.

Vanha tietäjä, Kaksi lähettilästä, Töllin isäntä ja emäntä ja heidän lapsensa, Miehiä Lallin palveluksessa, Munkkeja, Ritareita, Ruotsin satureita, Suomalaisia talonpoikia ja Naisia.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen Kohtaus.

(Näyttämö kuvaa: Kitkan talon pihaa. Vasemmalla näkyvät talon asuinhuoneet, oikealla ja perällä synkkä metsä. Keskellä pihaa seisoo vieretysten kaksi pitkää kuusta, joiden juurelle on rakettu matala kivi-alttari. Alttarilla seisoo nauhoilla sidottuna oinas.)

KITKA, suuri teurastus-veitsi kädessä, on polvillansa alttarin edessä ja katsoo hartaasti taivasta kohti. Hänen sivullansa VANHA TIETÄJÄ, polvillaan suuren rummun edessä. SUURI JOUKKO MIEHIÄ ja NAISIA kulkee avarassa ringissä kuusten ympäri, laulaen:

Ukko Jumala,
Hurskas Jumala,
Väkevä Luoja!
Ilman kantaja,
Lahjain antaja
Kansojen suoja!
Oi, kuule meitä Ukko!
Oi, auta meitä Ukko!

Yli-jumala,
Ukko Jumala
Vihasi heitä!
Ilman kantaja,
Lahjain antaja
Varjele meitä!
Oi, kuule meitä Ukko!
Oi, auta meitä Ukko!

KITKA (Juhlallisesti).
Nyt ompi hartauden hetki läsnä
Ja Ukon mieltä sopii tutkistella,
Jos on hän vihastansa luopunut
Ja meihin uudestansa suostunut.
Siis polvillanne häntä rukoilkaa,
(Kaikki lankeevat polvillensa.)
Hän mielen mieluisan ett' ilmoittaa
Ja että väkevänä turvanamme
Hän tahtois olla meille tuskissamme!

(Hetken äänetönnä oltuaan iskee hän teurastusveitsensä
oinaan rintaan. Oinas kaatuu vasemmalle kyljellensä.)

KITKA (Tuskistuneena).
Haa! — — vasemmalle!

(Hän vaipuu alttarille. Kansa osoittaa hämmästystä. Sill'aikaa
lyö Vanha tietäjä rumpua, niin että rummunnahalla oleva solki
hyppii ylös-alas.)

VANHA TIETÄJÄ (Kolkosti, herjettyään lyömästä).
Kaarneen piirihin,
Jok' ompi onnettomin kaikista,
Jäi arpa!

(Kansa osoittaa uudestaan hämmästystä. Hetken äänettömyys:)

KITKA (Hyökkää seisaallensa ja viskaa teurastusveitsensä alttarille).
Kurjuuttasi itkemään
Taas lähde kansa, onnen heittämä!
Sun kärsimykses taakkaa helpoittaa
Ei tahdo vielä taivahinen Ukko
Eik' ottaa murheen vaippaa hartioiltasi
Hän yhä suuttunut on sinulle
Ja hartaat avunhuutos hylkää hän.

Voi, on sun kohtalosi tukala,
Kun heitti sinun korkein jumala
Nojalle oman kovan onnesi
Ajalla, jolloin hänen avustaan
Ois sulla ollut tarvis suurempi
Kuin ennen milloinkaan! — Mut keinoa
En keksiä voi toista parempaa,
Kuin että yhä rukouksilla
Ja antimilla mitä runsaimmilla
Me koetamme häntä lepyttää
Ja suositella siksi että luopuu
Hän vihastansa turmiollisesta.
Kun taivaalliset joskus julmistuvat
On nöyryys paras keino ihmisillä!

(Kansa, joka on noussut seisaallensa ja suruisella mielellä
kuunnellut Kitkan puhetta, lähtee murhettansa osoittaen pois.
Vanha tietäjä seuraa kansaa.)

KITKA (Jäätyään yksinään).
Jos on hän kuollut, jota odotan,
Niin viimeisen ma toivon kadotan.
Ell'ei hän pian saavu kotia,
Niin ompi täällä kaikki hukassa!

(Hän menee verkkaan taloansa kohti.)

Toinen Kohtaus.

(Asuinpirtti Kitkan talossa. Pirtissä sivu- ja peräovi.
Sama paikka Näytöksen loppuun asti.)

KITKA ja LALLI.

KITKA (Istuu huolellisna pöydän ääressä).
LALLI (Astuu sisään).

KITKA.
Sa aave hirmuttava oletko
Ja manalainen, tänne lähtenyt
Mun kurjuuttani kovaa nauramaan?
Niin tule! Onnessani ainetta
On hahmojenkin häijyyn irvistelyyn! —
Mut ihminen jos olet, olet Lalli.

LALLI.
Siin' ette pety. — Onnen rikkautta
Ma teille toivotan ja iloa!

KITKA.
Äl' onnesta nyt virka sanaakaan!
Sen Tuonen tyttö Manalahan sousi
Ja halki hirmukosken kuljetti.
Voi surman aikaa! jota lumipään
Mun täytynyt on nähdä. — Poikani
Te rakkahat! Sun uljas muotos, Lalli,
Muistuttaa mua heistä. — Terve! — terve!
Mun luokseni ei kenkään milloinkaan
Niin toivottuna ole saapunut
Kuin sinä nyt.

LALLI.
Miss' ovat poikanne,
Mun nuoruuteni parhaat ystävät?

KITKA.
Ah siellä, siellä kaikki seitsemän,

Mist' eivät enää voine palata;
He Manattaren ovat saaliina!
Sun poissa ollessas on Syöjätär
Tääll' elon iki runsaan leikannut.

LALLI.

Niin kuulin matkallani kerrottavan,
Mut uskoa en sitä uskaltanut. —
Siis ovat murhatut kaikk' ystävämme,
Kotimme ryöstetyt ja uskonto,
Jonk' isiltämme saimme periä,
On sorrettu! — Näin mulle kerrottiin —
Mut ei tuo voine ole totta, Kitka? —

KITKA.

On toki. Henkeni ma antaisin,
Jos siten vaan sen saisin valeheksi!
Haa Lalli! Onnemme on tukala!

LALLI.

Vaan merkillistä! Kävivätpä täällä
Ennenkin samat rosvot ryöstämässä,
Monesti nähtiin heidän haaksensa
Muiskaavan suuta Suomen rannoille,
Kun kalpain melske kaikui kauaksi
Ja vesi puroissakin punerteli;
Mut häpiällä viholliset silloin —
Sen nähneeni mä muistan — pakenivat
Suut silmät veressä! Miks' ette nytkin
Surmanneet heitä?

KITKA.

Sitä sanoa

On sinun paljon helpompi, kuin meidän
Sit' oli tehdä! — Säästä moitettas!
Me emme ole sitä ansainneet,
Sill' urhoollisesti me taistelimme.
Veremme tantereella tappelun
Vertaisna kevätvirran tulvaili
Ja hurmehesta oli limainen
Ylt' ympärillä kaikki seutu. — Siinä
Nyt oivallisen sankar-kuoleman
Mun poikanikin saivat poloiset.
He rinnatuksin kaikki kaatuivat —
Sen surussani muistan iloiten —
Ja tuhansia meidän miehiä
Tupihin Tuonen heitä seurasi.

LALLI.

Oi onni kalliota kovempi,
Ett' en ma ollut läsnä!

KITKA.

Sinua

Me paljon kaipasimme, Lalli. — "Missä
On Lalli? Olkoon päällikkömme hän!"
Näin kaikki huutamaan, jotk' eivät tienneet
Sun retkestäsi Permaan. — Vaan kun siinä
Ei ollut miestä yhtäkään, jonk' arvo
Ois ollut suurempi kuin minun, siksi
Mun täytyi johtajaksi ruveta,
Mut tyhjään parhaimmatkin menivät
Mun yritykseni. — Ois suloista
Mun ollut kuolla silloin, koska kuolo
Niin monta muuta kitahansa nieli!
Sentähden vihollisten parvehen

Ma hyökkäsinkin missä oil se taajin.
Mut kuolo mua vältti. — Kaikki muut,
Mits' eivät tappelussa kaatuneet,
Ne jäivät kirottujen saaliiksi.
Ken heistä perittyä uskoaan
Ei heittänyt, hän kohta surmattiin
Ja armo ainoastaan suotiin niille,
Joill' olis kuolo ollut parempi.
Mä noita heittiöitä tarkoitan,
Kuin häpeäksi kaiken kansamme
Nyt "Suomen kristityiksi" kutsutaan!

LALLI.

Voi kehnoja! kuin pilasivat noin
Tuon isiemme rakkaan uskonnon!
O, syökse Ukko, kiivas Jumala
Sun kostos nuoli heidän sydämiinsä!

KITKA.

Ei paremp' ollut menestyksemme,
Kun toisen kerran koimme onneainme
Ja kolmannen. — Mut moni pelosta
Nyt jälleen suostui kasteesen, jok' ompi.
Niin luulen — heille muuan tunnusmerkki
Ja pyhä tapa. — Mutta kertomani
Ei tuota tuskallemme lievitystä,
Vaan lisää katkeruutta katkeruuteen.

LALLI.

Näin pahoin asiamme käydessä
Ehk' ette meidän jumaloitamme
Niin runsaill' antimilla muistaneet
Kuin tarvis olis ollut?

KITKA.

Olutta

On virtaellut Tursan vuorella
Ja kaiken karjan parhaat tuottehet
Me teurastimme varjopuiden alla.
Siis niukoiss' antimiss' ei liene syytä
Onneemme syrjäiseen — vaan missä lienee.

LALLI.

Ja nyt ... täst' edes — millä tavalla
On kotimaamme puolustettava?

KITKA.

Jo melkein olen mahdottomina
Vastustus-hankkeet kaikki pitänyt.

LALLI.

Oi, mitä kuulin — mahdottomina!

KITKA.

Siit' ällos Lalli liian kummastu.
Kun miehistämme kaikki urhokkaimmat
Jo sotaan kaatuivat, jäi epätoivo
Ja pelko jälkeenjäänein perinnöksi.

LALLI.

Siis antautuisimme? Kirous
Ja kuolema! En suostu milloinkaan
Ma siihen!

KITKA (Kolkosti).

Antautuisimme? Haa?

Me ... noille murhaajille julmille!

(Nauraa kamalasti.)
Ha! ha! ha! noille verikoirille'

LALLI.
Niin keino sanokaa, mik' auttais meitä!

KITKA (Tuo muutamasta lippaasta hopeisen maljan). Olin minäkin kerran nuori. Silloin läksin samaten kuin sinä Vienaan. Kalliin tuomani sieltä on tämä malja. Katsoppas! Eikö se ole koneikkaasti tehty? Mutta se onkin Hiidessä hiottu ja Manalassa valmistettu. Sata suurta noitaa on piirtänyt kummallisia kuvia sen kylkeen mahtavia sanoja lukiessaan. Minä sain sen Lapin suurimmalta tietäjältä, jonka hengen minä Vienan maalla ollessani satuin pelastamaan. Näin sanoi hän: "Niin kauan kuin tämä malja on vihollisten valtaan joutumatta, on menestys ja onni sinua seuraava, lapset sinulle ylenevät nuorten honkain kaltaisina, synnyinmaasi kukoistaa rehoittelee vapaana ja onnellisna." Viimeisiin sanoihinsa laski hän erinomaisen painon. — "Mutta jos jostakusta Ukon erinäisestä vihasta — lisäsi hän — tämä malja kadottaa voimansa, niin laske siihen vuoden vanhaa olutta ja anna sitä juotavaksi sille, mi kansassas on parhain, maassa kalliin, ylevin. Siten saatat maljan loihutuvoiman ikuisiksi ajoiksi takaisin." (Hetken äänetönnä oltuansa.) Nyt on tuo Ukon kova vihan aika, Ja tämä malja kauan odottanut On juojaansa. — Juo sinä siitä Lalli!

LALLI.
Ei minuss' ole miestä siitä juomaan,
Niin suureen ansiohon kykenevää!

KITKA.
Sä ällös tarjottua halveksi.

LALLI.
En suinkaan ... mutta...

KITKA (Keskeyttäen).
Ukon nimessä
Ja nimess' onnettoman synnyinmaasi
Ja sorrettujen kansalaistes — juo!

LALLI.
Siis teille mieliksi, mut ei sen tähden
Ett' olisin ma kansass' ylevin
Ja synnyinmaamme kalliin kantama!

(Hän juo ja laskee sitte maljan pöydälle.)

KITKA.
Niin kiitos jumalain ja taivahisten!
Nyt lähestyvät hetket hellemmät
Ja päivät paremmat taas koittavat!

(Nyyri tulee hengästyneenä.)

Kolmas Kohtaus.

KITKA, LALLI ja NYRYRI.

NYRYRI.
Kah Lalli täällä! Tervetultuas
Ma mielelläni sulle sanoisin.
Mut terveyentyäs nyt täytyypi
Mun sanoa!... Niin... Pitkiin puheisin
Ei täss' ol' aikaa enkä tyhjiä
Ma ai'o jaaritella... Rientäkää
Siis viipymättä täältä! Paetkaa!
Pois! Pian joutukaa! O! kiireessäni
Ma henken' olin heittämisilläni
Nyt kylästä kun juoksin kotia.
Hoh!

KITKA.
Mistä syystä pakoon menisimme?

NYYRI.

Sen sanoin jo! Vai jäikö sanomatta?
No merkillistä, jos se sanomatta
Jäi! Kummallista ihan! Jätinkö
Sen seikan sanomatta?

KITKA.

Jätit, akka!
Mut hillitse jo sanas kevättulva
Ja puhu viisaasti!

NYYRI.

Jaa viisaasti —
Niin ain' on ollut minun tapani,
Sen tiedät Kitka. — Mutta kristityt
Jo tuloss' ovat tänne!

KITKA.

Tottako
Sa puhut akka?

NYYRI.

Koska valhettelin
Sun edessä?

LALLI.

Ma olen aseissa.

KITKA (pukeutuu aseisinsa).
Mi lempo heidät tänne opasti!
Mut lähtekämme nyt.

LALLI.

En pakene!
Me teemme vastarintaa, Kitka.

NYYRI.

Tulkaa!

(Kolme aseellista talonpoikaa tulee.)

Neljäs Kohtaus.

EDELLISET ja TULLEET.

ENSIMÄINEN TALONPOIKA.

En tänne ilosanomia kannan,
Vaan Kitka, niit' et viime aikoina
Sa tottunutkaan ole kuulemaan.
Siis tiedä...

KITKA.

Sanomattasikin tiedän
Mit' ai'ot sanoa.

ENSIMÄINEN TALONPOIKA.

Niin joudu pian
Kourista kuolon!

TOINEN TALONPOIKA.

Henkes pelasta!

KITKA.

Me uljan Sorrin tykö menemme
Ja liittolaiset sinne kutsumme.

ENSIMÄINEN TALONPOIKA

Ei Sorrin luoksi!

KITKA

Minkätähden ei

ENSIMÄINEN TALONPOIKA.

Siell' ilves-sudet äsken kävivät
Ja Sorrin kovan kiistan perästä
He sitoivat. Hän hurjast' otteli
Ja väkensä, mut turhaan!

KITKA.

Sorri parka!

Ei löydy monta hänen vertaistansa —
Jos kuinka käykin, hänen pelastamme.

KOLMAS TALONPOIKA.

Se Sorrin osa. Täss' ei auta muu
Kuin kiiruullinen pakoon lähteminen.

LALLI.

Ma usein kontio-ukon akkaneen
Ja lapsineen löin yksin ollessani,
Meit' tässä on viisi miestä aseissa —
Ja pakenisimme! — Ei Hiisi vie!
Me kauniin verikisan saamme aikaan!

KOLMAS TALONPOIKA.

Mut kristityit' on yhtä monta sataa!

KITKA.

Sa tullos Lalli! Mieleöntä meidän
Ois tässä vastakynttä yrittää,
Kun tilaisuuden siihen paremman
Me luultavasti kohta saamme.

KAIKKI TALONPOJAT.

Lalli!

ENSIMÄINEN TALONPOIKA.

Hän nyt siis Lalli on?

KITKA.

Niin, hän on Lalli.

NYRYRI.

No miehet! Kinaamatta joutukaa!
Jo kuulen vihollisten ääniä!

(Menevät sivu-ovesta. Kitka vetää vastahakoista Lallia kädestä.)

Viides Kohtaus.

PISPA HENRIK, ANDRAEAS, JOHANNES, MAUNU, TARVO, SORRI (siteissä),
MUNKKEJA, RITAREITA ja SOTUREITA sotalippuineen, joihin muutamiin
on risti, toisiini ristiinnaulittu Vapahtaja kuvattu, perä-ovesta.

TARVO.

Ei täällä ketään. Kokko lentänyt
On pesästänsä!

PISPA HENRIK.

Tämä asunto

Siis vainoojamme Kitkan on. Niin kolkko
Se on kuin on sen omistajan mieli.

JOHANNES.

Juur' ihan tälläiseks', näin jylhäksi
Ja tuiki pimeäksi kuvasi
Mun mielikuvitteluin huonetta

Tuon Kristin opin julman vihollisen!

ANDRAEAS.

Jok' on niin monta, monta pensasta
Surmannut Herran viina-mäessä,
Ett' on hän kadotukseen vikapää
Ja tulee helvetin! Ei armotyömme
Voi tässä maassa päästä edistymään
Niinkauan kuin hän vehkeillänsä riistää
Autuuden tieltä nekin harvat sielut,
Joit' armo kasteen kautta lähestyi!

JOHANNES.

Hän munkistostammekin pyhästä
On surmaan syössyt veljet Pietarin
Ja Olavin. Jos poltto-roviolla
Me hänen hitaan tulen leimutessa
Poltamme — tuskin vielä silläkään
On näitten pyhain surma kostettu!

PISPA HENRIK.

Jaa, säälimätöin on hän tosin ollut
Ja miekkans' iskusta on moni kuollut,
Mut katso Herra hänen puolellensa
Ja keksi keino hänen autuuteensa!
Sa jolle kaikki mahdollista on
Ah, saata hänkin Kristin uskohon!
En tunne iloa ma suurempaa,
En voittoa niin aivan jaloa,
Kuin ristin vihollisten kääntymys
Luo ennen vihaamansa Vapahtajan!
Ei mikään ylevämmin todista
Uskomme taivaallista kotia!

TARVO.

Täss' ompi Kitkan harras ystävä
Ja liittolainen Sorri. Tänäänkin
Hän kristittyä verta vuodatti.

SORRI.

Sun kieleles Lemmon nuoli katkaiskoon
Sa petturi ja kavaltaja-konna!
Ell'eivät käten' oisi siteissä
Ma sua kirottua pitelisin,
Niin ettäs riettaan suusi tukitsisit!

ANDRAEAS.

Hän, julma, parjaa kristittyä miestä!

SORRI.

Niin teen — jos petturi on kristitty!

JOHANNES.

Ja huutaa avuksensa Lempoa,
Jok' ompi olennoista saastaisin!

(Tekee ristinmerkin.)

MAUNU.

Tuon Sorrin saimme kerran ennenkin
Jo vangiksi, mut yöllä katkaisi
Hän siteensä ja surmas vartiansa.
Tään tehtyänsä läksi pakohon!

JOHANNES.

Sä kuulit syntivelkas hirmuisen;
Jos kurjan henkes tahdot pelastaa,

Niin käänny katuvaisna Kristin uskoon!

SORRI.

En ikinä! — En kuuna milloinkaan
Mä kiellä isieni jumalia,
Kuin helläst' ovat mua suojanneet
Ja varjelleet jo kauan ennenkuin
Mä teidän Kristus raukastanne kuulin
Yht' ainoaakaan sanaa hiiskuttavan!

JOHANNES (Pispa Henrikille).
Voi kuuletteko herra pispa kuinka
Hän tekee pilkkaa Vapahtajasta
Ja pahoin parjaa ristiinnaulittua!

MAUNU.

Hän karanneena sota-vankina
On tuomittava!

JOHANNES.

Se on kohtuullista.
Ei sovi kirkon tähän asiaan
Ensinkään puuttua — se valtion
On ratkaistava.

PISPA HENRIK.

Näin sen ratkaisen:
Me tämän erhettyneen säästämme
Ja uskon asioissa neuvomme.
On Herran sana joskus ennenkin
Tien kovaan sydämehen löytänyt.

MAUNU.

Se toivo kokemust' ei kannata!
Vaan sota-sääntöin jälkeen tuomitsen
Mä hänen kohta hirtettäväks!
(Viittaa muutamille sotureille, jotka tarttuvat Sorriin.)
Miehet
Te saatte heti tehdä tehtävänne!

SORRI.

Ei itku hädästä päästä,
Parku päivistä pahoista!

TARVO.

Ma sielu-raukkaseni hyödyksi
Myös pyydän tässä olla avullisna.
Saan ehkä viedä köyden ylös puuhun?

JOHANNES.

Hän kunniaksi kaikkein pyhien
Ja...

(Katsoo epävakaisesti pispa Henriikkiin ja keskeyttää lauseensa.)

PISPA HENRIK (Sotureille, jotka aikovat viedä Sorrin ulos ovesta).

Älkää viekä häntä mihinkään!

(Maunulle.)

En mielelläni suonut olisi
Sen murhehetken koskaan tulevan,
Kuin vaatii mua muistuttamaan teitä,
Ritari Maunu, hurskaan Eerikin,
Kuninkaan lähtö-sanoista. Hän lausui:
"Sä ystäväni Henrik, sinulla
On täällä korkein valta oleva."
Sanansa nämät ritar ylpeä
Te ehkä unhottaneet olette?

Vaan nyt kuin kerran tuln sanoneeksi,
Niin tahdon siihen vielä lisätä.
Ett'en mä siedä niitä hirmutöitä,
Joit' ompi miehillänne tapana
Ain' alinomaa täällä harjoitella!
Ei ollut Kristus mikään Muhamed,
Ei käskenyt hän meitä miekalla
Ja tulell' oppiansa levittämään!
Ja — Jumal' armahtakoon! — täällä on
Jo verta yltäkyllin vuotanut
Ja manner suitsee hävityksestä!
Mut tästälähin pitää toisin olla!
Me tuhotyöt korvaamme suosiolla
Ja koemme niin sävyisyydellä
Tään tuiman kansan mieltä kesyttää.

MAUNU.

Ell'en mä, herra pispä, mieliksi
Voi olla teille, lähden kotia
Kuin tosin lähdenkin ja armeijan
Mä heitän itse teidän huostahan!

PISPA HENRIK.

Sit' ällös tehkö uljas ritari.
En aikonut mä teitä loukata.
Ja teidän suurta sota-mainettanne
Ja kuuluisaa en suinkaan halveksi.
Mut rakkauden vaatimuksia
Myös sankarinkin tulee noudattaa
Ja Herran säätämiä muistella.

KITKA (Kurkistaa ikkuna-reijän läpitse. Itsekseen).
Nyt kansas häpiä ja häpäisiä
On viimeinen sun hetkes lähestynyt!

(Jännittää joutsensa, ampuu ja vetäytyy takaisin.)

TARVO (Kaatuu, ääneen valittaen).
Ah petosta! Voi auttakatte mua!

JOHANNES.

Oi kaikki taivaan pyhät! — salavaino!

(Melskettä ulkona. Ritarit ja soturit vetävät miekkansa.
Yksi Ruotsin soturi tulee.)

SOTURI.

Pois täältä! Suuri joukko pakanoita
On tänne samonnut ja ankarasti
He ahdistavat meitä.

YKSI MUNKKI.

Pyhä neitsyt!

MAUNU.

Ken johtaa heitä?

SOTURI.

Heidän päällikkönsä
On meille outo, mutta urhokas
Hän on kuin julmistunut jalopeura
Ja miekallaan hän miehiämme kumoo
Niin helposti kuin reipas heinä mies
Vikattimellaan kumoo heinäkorret.

(Munkit näyttävät pelästyneiltä.)

PISPA HENRIK (Tyvenellä mielellä Maunulle).

Nyt miehuutenne, jalo ritari,
On paikallansa! Herran nimessä
Siis pelkäämättä pyhään taisteluhun!

(Ottaa muutamalta soturilta ristiinnaulitun kuvalla
varustetun sota-lipun ja alkaa käydä ovea kohti.)

MAUNU.

Puolesta kuninkaan ja Kristin uskon!

(Rientää nostetulla miekalla ulos ovesta.)

KAIKKI RITARIT.

Puolesta kuninkaan ja Kristin uskon!

(Kaikki Ritarit ja soturit menevät kiiruusti Maunun perässä,
samaten kaikki muut, pait Andraeas. Sota-melskettä ulkona.)

TARVO.

Voi mua onnetonta! Ottakaa
Jumalan tähden minut myötänne!

ANDRAEAS (Silmäilee Kitkan hopeista maljaa).

Mi kaunis, koneikkaasti tehty malja!
Sen vertaista en koskaan ole nähnyt.

(Ottaa maljan käteensä.)

Haa! kuinka raskaskin!

(Kätkee maljan kaapunsa alle.)

Sen omistan

Mä pyhän Benedikton kunniaksi.
Se oiv' on luostarimme koristeeksi!

(Menee ovea kohti.)

TARVO.

Oi herra prior! — älkää jättäkö
Mua!

ANDRAEAS (Tehden ristinmerkin Tarvolle).

Sielu-parallesi Herran armo!

(Hän menee. Aseitten kalske ja sotahuudot kuuluvat ulkoa,
ensin lähempänä, sitte etäämpänä.)

Kuudes Kohtaus.

TARVO (yksin). Nyt he läksivät ja minun kurjan jättivät! Ah! Ah! Kuinka vasama polttaa rinnassani. Nuo petolliset kristityt, nuo armahtamattomat!... Kirous heitä seuratkoon!... Armahda minua pilvien pitäjä, sinä väkevä Ukko, armahda armollinen Herra Kristus!... Eivät ottaneet opastajansa avunhuutoja korviinsa, saastaiset!... Lievitä katkeria tuskiani neitsyt pyhä, paina taivaallinen tulen-iskiä peukalosi reikään!... Hiisi pakanoille turmion tuokoon, piru kristityt periköön! — Jos kuitenkin voisin heitä seurata... (Yrittää kontata.) — Voi tuskan tuskaa!

Seitsemäs Kohtaus.

TARVO, KITKA, SORRI, NYRYI ja TALONPOIKIA. —

Myöhemmin LALLI ja TOISIA TALONPOIKIA.

KITKA.

Nuo Hiiden helmalapset kristityt!
Jo vihdoin surma heidät saavutti
Ja voitto meille jäi!

NYRYI.

Oi ilon päivää!

TARVO.

Voi surkeutta!

KITKA.

Tarvo kirottu
Sa kuollos jo!

(Vetää, miekkansa.)

SORRI (Polkee jalallansa Tarvoa).
Haa konna! Miss' on köysi,
Joll' ai'ot kurkkuani kuristaa?
Muistatko?

TARVO.
Suokaa mulle armoa
Te kansalaiset!

SORRI.
Kansalaisia
Ei ole kavaltajalla!

KITKA (Pannen miekkansa tuppeen).
En toki!
En tahdo miekallani vuodattaa
Noin petollista verta! Voisipa
Tuo petos miekan kärkeen tarttua
Ja miekka minun pettää.
(Kääntyy inhoituksissansa pois.)
Mihinkä

Jäi uljas Lalli?

ENSIMÄINEN TALONPOIKA.
Takaa-ajamasta
Hän viel' ei laannut.

KITKA.
Kunnon sankari!
Hän ehkä ylen kiivaaks' innostui.

SORRI.
Mun pitää mennä hälle avuksi!

(Aikoo mennä, mutta, Lalli ja muutamat talonpojat
tulevat samassa sisään.)

KITKA.
Hän tulee. Terve voittajalle, terve!

KAIKKI.
Niin, terve voittajalle, terve!

KITKA.
Nyyri!
Tuo tänne vaahtoisissa haarikoissa
Olutta!
(Nyyri ja muutamat miehet menevät.)
Tänään meillä syyt' on iloon,
Kun onnen taivas, kauan oltuansa
Pilvessä, jälleen meille selkeni
Ja toivon tähti, jonka valonsa
Mä luulin heittäneen, taas säteillen
Nyt säihkyä kirkkaasti kuin kasteen helmet
Hohtaissa armaan kevät-aurinkoisen!
Voi, hauska on vanhuksenkin elää,
Kun voiton ilo kuohuu rinnassansa!
Ei vuodet paina, ikä rasita!

TARVO (valittaen tuskissansa).
Oi neitsyt pyhä!

ENSIMÄINEN TALONPOIKA.

Iloamme, Tarvo,
Sä häiritset; sun kontio-kuoppahan
Sentähden viemme.

TOINEN TALONPOIKA.

Siellä valittaa

Saat!

TARVO.

Antakaa mun kuolla rauhassa!

SORRI.

Sit' ennen ajatellut olisit,
Et luona petojen nyt kuolisi!

(Molemmat talonpojat tarttuvat Tarvoon.)

LALLI.

Mies poloinen!

TARVO.

Voi, auta mua Lalli!

LALLI.

Tään kovan koston...

TARVO (keskeyttäen).

Koston kotonas

Sä löydät, oman pirttis orrelta!
Ne sanain muista!

ENSIMÄINEN TALONPOIKA.

Pidä kitasi!

TOINEN TALONPOIKA.

Ei auta keskustelut sinua!

(He vievät Tarvon ulos.)

LALLI.

En miestä ennen ole tuntenut,
Mut kamalasti kiersi silmiänsä
Ja loi ne terävästi minuhun.

YKSI TALONPOIKA.

Hän ennen aikaan oli tietäjä.

LALLI.

Vai tietäjä!

(Naurahtaen.)

Siis hukka perii minun!

KITKA (Pilkaten).

No niinpä niinkin!... Mitä suuhunsa
Toi sylki sen hän sanoi; suurempaa
En arvoa voi antaa puheellensa,

(Nyyri tulee suuri olvi-haarikko kädessä ja hänen
seurassaan miehiä, myöskin kantaen olvi-haarikoita.)

NYRYRI (Antaa olvi-haarikon Kitkalle).

Kas tässä Kitka talon parasta;
Ei mointa juoda Tapiossakaan!

KITKA (Kohottaen olvi-haarikkoa).

Nyt kunniaksi jalon voittajan
Juon tämän...

(Katsoo pöydälle ja keskeyttää lauseensa.)

Mutta...

SORRI.

Miksi vaalenette?

KITKA.

Oi onnetonta!

(Lankee rahille.)

Nytpä kuolema

Ois elämätä parempi!

SORRI.

Niin mikä

Siis teitä vaivaakaan?

KITKA.

Jo kadotin

Mä toivon' isänmaani onnesta

Ja pelastuksesta! — Ah! milloinkaan

Ei paista vapauden kuutamo

Kansalle tälle hylätylle!

SORRI.

Mitä

Sanotte, Kitka?

LALLI.

Niinkuin vanha tammi

Lujana seisoo myrskyn raivotessa

Ja levittelee suojaks nuorten vesain

Latvansa tuuhean. Niin tekin äsken

Viel' olitte se vahva varjo-puu,

Jonk' alla kasvoi nuorten rohkeus

Ja arkuus paisui luottamukseksi.

Nyt ai'otteko kauas karkoittaa

Tuon rohkeuden, jonka jäykkyytenne

Meiss' synnytti?

KITKA.

En ai'o ... mutta kuule.

LALLI.

Ma kuulen...

KITKA.

Kuule ... kallis maljani...

NYRYRI (Kiivaasti).

Sun kallis maljasi?

KITKA.

Sen kristityt

Nuo rosvot varastivat!

NYRYRI

Varastivat!

Niin langetkohon orret pirtistämme

Ja kukistukoon huone onnettomain!

Ma rakkaat poikani kaikk' kadotin,

Mut en mä itkenyt, en vaikeroinnut,

Kun oli mulla toivo kostosta

Ja rauhaisasta Manaan-matkasta;

Nyt päiviäni itken poloinen!

(Hän itkee.)

KITKA.

Sen kiireessäni pöydällä' unhotin!

NYRYRI.

Ja kansas vapauden menetit!

KITKA.

Niin tein... Haa!

LALLI.

Siaa epä-toivolle

Ei ole tässä! Mailman matkoilla
Jos on tuo malja — olkoon vaan! Ei koske
Se seikka minuhun. Sen loihtu-voima
Ei voinut olla suuri — vaivainen
Jok' itsiään ei tiennyt varjella!

KITKA.

Sill' oli Sammon voima. Sanoja
Sen piirustimiin muinoin luetuita
Ei kukaan kuolevainen enää tunne!

(Talonpojat, jotka veivät Tarvon, tulevat.)

ENSIMÄINEN TALONPOIKA. Julmalla jupinalla ja pahalla pakinalla tervehteli metsän ukko synnyinmaansa pettäjää.

TOINEN TALONPOIKA. Mutta hän ei tilkitse suutansa turpeenalaisenakaan. Kauhistavimmalla tavalla kirosi hän meitä, ennustaen meille surmaa ja häviötä, meille kaikille, mutta erinomattain Kitkalle ja Lallille!

KITKA.

Mä pelkään, että ennustuksensa
Myös toteutuvat!

LALLI.

Harha-luuloa!

En usko velhon ennustamia
Ja kunniansa menettäjän sanat
Mä ylen-katson! — Kunnottomille
Ei suonut hurskas Ukko loihtu-lahjaa
Ja ennustuksen pyhää taitoa.
Mut kuinka onkin — pelko meit'
Ja valitus ei tuota valistusta,
Vaan syöksee syvemmälle turmioon.
Niin Hiitehen nuo Lemmon sikiöt,
Kuin miehen mieltä pahoin pilaavat,
Nuo kaksoisveljet valitus ja pelko! —
Sen sijaan rohkeutta veikot! Siinä
On meidän tukemme ja siinä keino,
Jok' ammoin autti esi-isiämme
Kun verivihollinen maahan ryntäs!
Siis vannokamme vala vakainen
Ja jalo, että vapautemme pyhän
Me pelastamme taikka kuolemme
Sen puolesta!

(Vetää miekkansa.)

Tää vala vannokaa!

(Talonpojat nostavat aseensa, Nyyri nyrkkinsä,
Kitka yksin istuu huolellisna rahilla.)

KAIKKI (Pait Kitka).

Nyt valan vannomme me vakaisen
Ja jalon, että vapautemme pyhän
Me pelastamme taikka kuolemme
Sen puolesta!

LALLI.

Sa kuulit valamme
O Ukko, valain vakaa valvoja
Ja vannoneiden jalo holhoja!
Niin pidä huolta, että täytämme
Nyt tässä tehdyn lupauksemme!
Ken sit' ei täytä — syökse Tuonelaan
Kitahan tuskain valapetturi
Ja kiroukses alle ankaran
Suo hänen sukunsakin hukkuvan!

TOINEN NÄYTÖS.

(Asuinpirtti Lallin talossa. Tuli palaa takassa.)

Ensimmäinen Kohtaus.

PISPA HENRIK, ANDRAEAS, JOHANNES ja ILMARI (makaa kehossa).

PISPA HENRIK.

Noin varmaan teemme — pojan otamme
Ja kasvatamme Kristin uskossa
Ja Kristin uskon levittäjäksi
Ja saarnaajaksi. Samoin tehneet ovat
Muut Herran miehet pakanoitten maalla.
Niin Germaniassa teki pyhä Winfried,
Niin Englannissa pyhä Augustinus,
Ansgarius Ruotsissa ja moni muu
Kuin Herra armossansa lähetti
Evankeliumiansa saarnaamaan
Ja sanans' siunausta jakamaan.

ANDRAEAS.

Jos pojan munkistomme suojahan
Te uskotte, niin taata uskallan
Ja suoraan sanoa, ett' oppia
Ja opetusta vailla hän ei jää.

PISPA HENRIK.

Sit' ai'oin juuri äsken ehdotella,
Sill' usko se on vakaa minussa,
Ett' oivallisen kasvatuksen saa
Hän luostarinne hiljaisuudessa,

ANDRAEAS.

Me tarkkuudella huolta pidämme,
Ett' eivät turmeltumaan pääsisi
Ja pilaantumaan hoidon puutteessa
Ne hyvän avuin kalliit siemenet,
Kuin sielussansa ehkä löytyvät,
Vaan että hellän huolen suojassa
Ne yhä kostumistaan kostuvat
Ja vihdoin hedelmiksi kypsyvät,
Mut pahat tavat, himot syntiset
Ja ihmismielen rikka-ruohot muut
Me aivan juurta jaksain hukutamme.
Näin poika vanhemmaksi ehdittyään
Ja päästyänsä miehen ikähän
Voi tulla Herran työhön soveliaaksi.

JOHANNES.

Vaan sen kuin teemme — pian tehkämme!

Jos Lalli matkaltansa palajaa
Niin tuumamme hän tekee tyhjäksi.
Epäilemättä uppiniskainen
Hän on kuin muutkin kansalaisensa
Ja taipumaton Kristin uskohon.
On mahdollista, että poikansa
Hän mieluisammin soisi kuolleeksi
Kuin Kristin oppiin kasvatettavaksi!
Hän saattaa olla tylympi kuin Kitka!
Mut asiaan jos kohta ryhdymme
Voi kaikki mieltä myöten onnistua.

ANDRAEAS.

Se onmpi totta. Pojan äidiltä,
Jok' ihan vallassamme on, me emme
Tarvitse vastakynttä pelätä.

PISPA HENRIK.

Te olett' oikeassa. Tämä seikka
Ei siedä pitkää viivyttelystä.
(Katselee Ilmaria.)
Mut kuitenkin, kun tuohon kätkyehen
Ma katselen ja hänen lepäävän
Noin rauhallisna näen, hymyillen
Niin ihanasti, niinkuin enkeli
Ois taivahasta alas samonnut
Ja huulillensa jäänyt asumaan,
Niin ajattele matt' en olla voi:
Lieneekö oikein, että riistämme
Tuon viattoman äidin helmasta?
Ei oudon rakkaus — jos lempeäkin
Ja sydämellinen — ol' oman äidin
Hellyyteen verrattava. Paljon! Paljon
Puuttuupi siltä, jolta puuttuu äiti!
Tuo poika parka, eikö joskus voisi
Hän syyttää meitä julki-julmuudesta
Ja loukkaamasta luonnon lakeja
Ja taivaan antamia sääntöjä?
Hän ehkä kerran kovin kiroo meitä
Ja huutaa koston huudot haudoillamme?
Näin ajatellen valmis olisin
Mä päätöksestämme taas luopumaan.

JOHANNES.

Se eikö kristillistä olisi
Ja oikein, että hänen sielunsa
Me pelastamme kuolemattoman
Ja hänen viemme tielle taivahan?

PISPA HENRIK.

On varmaankin ... ja niinpä käydä saa.
Mut aavistuksen henki salainen
Mun mielelleni kuiskaa kuitenkin:
Tään päätöksen, jon tehneet olemme,
Sen teimme itsellemme turmioksi.

ANDRAEAS.

Mut kunniaksi pyhän Jumalan!

PISPA HENRIK.

Sa puhut oikein — Hänen haltuunsa
Me kaikki annamme!

ILMARI (Herää).

Ah, äiti! äiti!

JOHANNES (Ilmarille).

Hän tulee kohta — varro vähäsen.

ILMARI.

En sinua ma tänne huutanut!

JOHANNES.

Kuin kaunis poika!

(Ilmarille.)

Pelkäätkö sä mua?

ILMARI.

En pelkää ihmisiä ollenkaan.

On hyvä Jumala meit' aina läsnä

Ja herra Kristus!

JOHANNES.

Kuka sinulle

Niin kauniit sanat opetti?

ILMARI.

Ken muu kuin äitini! Mut sinulla

On hyvin äreä ja häijy muoto;

Sä allös lähemmäksi lähene.

ANDRAEAS (Hymyillen pispä Henrikille).

Niin voipi lapsi väliin pistellä

Ja kielens' olla veistä terävämpi!

(Johannekselle.)

Nyt pidä puoles, veli Johannes!

JOHANNES.

Kah poika heittiötä! Kehdossa

Jo osoittaa hän suomalaista mieltä!

Mut kyllä hänen kesytämme.

ANDRAEAS (Ilmarille).

Mikä

On nimesi?

ILMARI.

On suoraan Ilmari.

Mut hyvää iltaa armollinen pispä!

PISPA HENRIK.

Sa tunnet minun?

ILMARI.

Enkö tuntisi,

Kun olet täällä käynyt monesti.

Emoni kutsuu sinun hurskaaksi

Ja pyytää minuakin rukoilemaan

Sun puolestas ja hänen käskystänsä

Niin olen tehnyt. "Herra Jumala!

Oi, varjele sä pispää Henrickiä

Niin vaaroista kuin muista vahingoista!"

Näin sanon aamuilla ja iltasilla. —

Mut onhan sulla ihmeen kaunis lakki!

Ah, annappas se mulle pispä Henrik!

PISPA HENRIK.

On poika ilokas ja viisas!... Tässä

Saat pyytämäsi.

(Antaa hiippansa Ilmarille.)

ILMARI (Laskee hiipan päähänsä).

Tämä minulle

On liian suuri, mutta isälleni

Se saattais aivan hyvin sopia,
Tiedätkö pispä Henrik milloinka
Hän tulee kotia? Ma olen jo
Niin tavattomast' odottanut häntä!

PISPA HENRIK.

Sit' en mä tiedä... Mutta tekiskö
Sun mieles kerran saada pispän lakki
Ja pispän arvo?

ILMARI.

Vallan tekisi!

Mä saankin kenties pitää tämän lakkis
Siks' että itse tulen pispaksi?

(Kerttu tulee.)

Toinen Kohtaus.

EDELLISET ja KERTTU.

PISPA HENRIK.

Sinulle Herran armo, tyttäreni!

ANDRAEAS.

Sinua neitsyt pyhä suojelkoon!

JOHANNES (Itsekseen).

Sä enkelien hellä heimolainen!

KERTTU.

Mun huoneelleni, herrat hurskahat,
Te teette ylen suuren kunnian,
Mut tervetultuanne kuitenkin
Nyt niinkuin aina tähän majahan,
Vaikk' on se aivan halpa suojaamaan
Niin suurenarvoisia vieraita!

PISPA HENRIK.

Nyt kaksi vuorokautta peräkkäin
Ei ole meillä ollut muuta suojaa
Kuin minkä antoi meille taivaan kansi.
Me pakenemme Kitkan vainoa
Ja hänen joukkojensa.

KERTTU.

Jumala!

Kosk' on se onnen päivä tuleva
Ett' omaa hyötyänsä ymmärtää
Tää tuima kansa!

PISPA HENRIK.

Melkein olimme

Jo surman suuhun joutua, mut Herra
Meit' ihmeellisest' autti täänkin kerran
Ja säästi siten palveluksellensa.

KERTTU.

Ah, katkera on tosin onni sen
Kuin tekee työtä toisen etehen
Ja itsens' alttiiks' antaa toiselle,
Mut niittää ainoasti vainoa
Ja kiittämättömyyttä!

PISPA HENRIK.

Kiitosta

En lähtenyt mä tänne etsimään,

Siis kiittämättömyys ei mieltäni
Voi saattaa katkeraksi. Herralle
Jos tiedän työni mieliks' olevan
Niin kernahasti vainon maailman
Ja ihmisten ma kannan.

KERTTU.

Onnellinen

Te olette kuin voitte ajatella
Niin jalosti!

PISPA HENRIK.

Niin tosin olenki,
Ja onnellinen ompi jokainen,
Kuin tyytyy Herran suomahan, jos muuten
Ois kohtalonsa kuinka katkera.
Sen osoittivat pyhät marttyrit.

KERTTU.

Nuo ihmis-raukat, jotka poltettiin?

PISPA HENRIK.

Ne juuri, mutta miksi raukoiksi
Sa kutsut heitä?

KERTTU.

Siksi että kovin
Mun tulee heitä sääli!

PISPA HENRIK.

Sääliä

Vaan ansaitseepi syntis-raukka, joka
Kuollessaan kuolee ijankaikkisesti.
Mut nämät pyhät, jotka liekkien
Ja tulen räiskyessä iloitsivat
Ja onneansa kilvoin kiittelivät
Ja Herran suurta armoa, he ovat
Nyt autuaat!

KERTTU.

Oi oppi ylevä!

En tarpeeks' asti Herraa kiitellä
Ma taida armosta, jonk' osoitti
Hän mulle kasteessa!

PISPA HENRIK.

Sä voisitko

Myös kärsimyksilläkin todistaa,
Ett on tää kallis oppi juurtumaan
Ja vaurastumaan päässyt sinussa?
Kun kova onni kohtais sua, ehkä
Tään uskos kieltäisit ja Vapahtajas?

KERTTU.

Vaan heikko vaimo olen, mutta sen
Ma tohdin sanoa: En Herraani
Ja Vapahtajaani mä kieltäisi!
Jos sovinnoksi synti-velkani
Mun täytyis ristin alla riutua
Ja kokemukset kestää katkerat,
Niin voisin kuolla, mutta luopua
En voisi uskostani.

PISPA HENRIK.

Suuresti

Sun teeskentelemätön tunnustukses
Mua ilahuttaa!

ILMARI (kumartaen).
Hyvää iltaa äiti!

KERTTU.

No mitä näen! Poika vallatoin
Mit' olet taaskin tehnyt koiruutta?
Pois pispän hiippa päästäs Ilmari!
Sä etkös häpee juonitella noin?

ILMARI.

Sen antoi pispä itse minulle
Ja kysyi mielinkö mä pispaksi.
Sä etkös päästä mua pispaks', äiti?

KERTTU.

Vait Ilmari! ja anna tänne hiippa,
Jonk' arvoa et vielä käsitä!
(Ottaa hiipan Ilmarin päästä.)
Te, hyvät herrat, älkää pahaksuko
Ett' on hän jaaritellut tyhmiä!

PISPA HENRIK.

Se kieltämätöin ompi asia
Ja pyhä raamattukin todistaa,
Ett' ennustukset usein lasten suussa
Ja viattomain kielell' asuivat.

ILMARI (itseksensä).

Kun isä tulee kotia, niin pyydän
Mä hältä toisen yhtä kauniin lakin.

(Hän askaroitsee kehdon vieressä).

ANDRAEAS.

Jos ylenisi poikas pispaksi,
Niin mitäs sanoisit?

KERTTU..

Kuin? Pispaksi!
Mahdottomista en mä sano mitään.

PISPA HENRIK.

Ken tietää, mitä tulevaisuus tuonee
Helmassaan.

KERTTU.

Eipä sitä kuitenkaan!

ANDRAEAS.

Mut kuitenkin sen pidän mahdollisna.

KERTTU (naurahtaen).

Nyt olen pilkan oma!

ANDRAEAS.

Erehdyt,

Jos puhettamme pidät pilkkana.
Niin mahtavia töitä Jumalan
Ja Kristin uskon kunniaksi saattaa
Hän saada aikaan, että Suomen kansa
Ik' iloksensa muistaa niitä!

KERTTU.

Häinkö?

En tiedä mitä ajatella pitäis!

ANDRAEAS.

Niin annan sulle siitä selityksen:

Me pojan levittämään uskoa
Ja sanan-saarnajaksi kasvatamme.
Näin lukemattomia sieluja
Hän pahennuksen tieltä johdattaa.

JOHANNES.

Kuin kerta Suomen kirkon johtajana
Hän ruhtinasten arvoon noussut on!

KERTTU.

Hän? Lapseni?

JOHANNES.

Niin aivan, Ilmari
Tuo vilkas ilosilmä!

KERTTU

Kummallista!
En jaksa sitä ajatella.

ANDRAEAS.

Pojan
Sen vuoksi jätät meidän huostaamme
Ja meidän hoidettavaksemme.

KERTTU.

Kenen
Mä jätän?

ANDRAEAS.

Ilmarin.

KERTTU.

Ah, lapseni!
Mun ainokaiseni ... mun ilon'...

ANDRAEAS.

Nyt
Sä ystäväni varsin unhotat,
Ett' ihmisen ei sovi maallisissa
Hauskuuttaan hakea, vaan hänessä,
Jok' kuoli edestämme!

KERTTU.

Jumala!
En sitä hetkeksikään unhota,
Mut' lastani en taida...

ANDRAEAS.

Todella
Sun äsken vakaast' tehty tunnustukses
Ei ollut lorutusta parempi
Kun näin sen kiellät kohta! Ai'otko
Sä tällä tavoin kantaa ristiä?
Ja kokemukset, joita kerskasit
Sun kestäväsi — kestätkö ne näin?

KERTTU.

Mä mielelläni luovun kaikista,
Mut'...

ANDRAEAS (Keskeyttäen.)

Siit' et luovu, mik' on rakas sulle!
Muut kaikki — joihin arvoa et laske —
Ne heität mielelläsi — eikö niin?
Haa! Farisealaisempaa en ole
Ma koskaan kuullut!

KERTTU.

Pojalla myös isä

On elossa! —

ANDRAEAS.

Niin on, mut tietänet,
Ett' on tää isä paha pakana
Ja taivaan vihollinen; hänestä
Ja hänen vaikutuksestansa tulee
Sun poika parkaa tarkkaan varjella!

KERTTU.

Niin mikä, armollinen herra pispä,
On teidän mietteenne?

PISPA HENRIK.

En lapseni

Sun suruasi moiti, mut en saa
Mä myöskään mieles jälkeen puhua
Kun ois se Herran mieltä vastahan.
Jos voit sä jotakuta kärsiä
Hyväksi Jumalan, jos Hänelle
Sa mielit antaa lahjan mieluisen
Ja veron kelvollisen maksaa hälle,
Jos autuus sinulle on kalliimpi
Kuin mailma menoinensa kaikkineen —
Niin jätä meille poikas Ilmari.
Ett on hän paljon hyvää saava aikaan
Kun mieheksi hän kasvaa — sen mä toivon.

KERTTU (Hetkisen mietittyänsä).

Niin tapahtukoon tahto Herran!

PISPA HENRIK (laskee siunaten kätensä hänen päänsä päälle).

Aamen!

(Torvien soitto kuuluu etäältä.)

ANDRAEAS.

Jo kuuluu ääni torvien
Ja väkenensä Maunu ritari
Nyt lähestyy...

PISPA HENRIK.

Siis pitää meidän mennä.

ANDRAEAS.

Myös Ilmarin me kanssamm' otamme.

KERTTU.

Nyt jo! ... näin pian ... ja niin arvaamatta
Ei lapsen ikä vaadi kiirettä,
Kun on hän vasta kuuden-vuotias!

PISPA HENRIK.

Jos tänäpäpä jotain laimin-lyömme,
Se huomenna voi olla myöhäistä.
Tää asia myös on niin tärkeä
Ett'emme valtaan hurjain sattumusten
Saa sitä jättää.

KERTTU (Ottaa Ilmarin syliinsä).

Rakas Ilmari!

Sä lemmittyni! ... armahimpani!...

ILMARI.

Miks' olet surumielin, äitini?

KERTTU (Suutelee Ilmaria).
Oi Ilmari, mun kultain!
(Hän laskee Ilmarin lattialle. Itsekseen).

Koska on
Tuo Herran tahdon mukaan, miksikä
Mun heikko sydämeni nurisee
Ja valittaa?

ILMARI.
Sä ällös sure, äiti!

KERTTU.
En sure, en! vaan olen iloinen.

ILMARI.
Mut kyynel riippuu sinun silmässä!

KERTTU (Suutelee Ilmaria innokkaasti).
Sä tulet onnelliseksi Ilmari! —
Jos Jumala niin sallii...

ILMARI.
Pispaksi
Ma tulen äiti!

KERTTU.
Siksi tullakses
Sun pitää mennä pispän kanssa nyt...

ILMARI.
Tuon kauniin lakin saanko — jos ma menen?

ANDRAEAS.
Saat vielä kauniimman!

ILMARI (Antaa kätensä pispa Henrikille).
Niin mennäänpä!

(Kaarlo tulee.)

KAARLO.
Mun tänne ritar Maunu lähetti.
Hän pyytää teitä rientämään. Tää seutu
Ei ole enää vakaa olo-paikka
Kun vihollisten etujoukot tänne
Jo lähestyvät lähestymistänsä.

PISPA HENRIK.
Me kohta tulemme!

(Kaarlo menee.)

KERTTU (Sulkee Ilmarin syliinsä).
Oi Ilmari!
(Laskee hänen taasen lattialle. Itsekseen.)
Sä sydän syntinen et vaikene!
Tää katkeruuden malja katkerin!
(Ääneen.)

Sa ollos onnellinen Ilmari!

ILMARI.
Tulethan myötä äiti? Sinutta
En lähde!

KERTTU (Ottaa Ilmarin syliinsä. Puhkee kyyneliin.)
Ole kultain surutta!

(Ilmari sylissänsä juoksee hän äkisti ulos ovesta.)

ANDRAEAS.

Hän kauniin kilvoituksen kilvoitteli!

PISPA HENRIK.

Vaan sitä nähdessäni iloita
En taida, sillä omatuntoani
En tunne oikein rauhoitetuksi.
Mut suokoon Herra kaikki parhaaksi!

(Pispa Henrik ja Andraeas menevät.)

Kolmas Kohtaus.

JOHANNES (yksin).

Voi kuinka ihana! Niin kauniin kaunis
Kuin kesän ruusu-kukka hehkuva!
Ma olin narri, että kuoloon asti
Ma luulin kuvan Magdaleenani
Mun mielessäni säilyvän! Oi toki,
Kuink' on tuo nainen ihana ja kaunis!
Nyt hurjat tunteet, kauan levättyään,
Taas heräävät mun sydämessäni,
Jon taivaalle ma lupasin. Pois täältä!
Ma muutoin joudun uhriks perkeleen!

(Kerttu tulee kiiruhtain sisään.)

Neljäs Kohtaus.

KERTTU ja JOHANNES.

KERTTU (Heittäytyy polvillensa).

O, Herra Kristus! kuinka katkera
Nyt omi luottaminen sinuhun!

(Peittää kasvonsa käsillään.)

JOHANNES (Katselee Kerttua epävakaisesti, astuu muutamat askeleet
oveen, päin, vaan kääntyy takaisin, tarttuu Kertun käteen ja
suutelee sitä äkisti).

Jää hyvästi!

(Johannes menee kiiruusti pois. Kerttu hypähtää ylös.)

Viides Kohtaus.

KERTTU (yksin).

Haa! Mikä ääni tuo
Ja mikä suutelu! — Ma vapisen...
Tuo itse pahahenki oliko
Kuin mua miehen hurskaan puvussa
Näin säikähdytti? Taikka näinkö aaveen?
Ken olisikaan ollut huoneessa
Kun kaikki täältä äsken menivät
Ja yksin jäin? — Mut en mä varmaan tiedä
Mit' olen nähnyt, mit en ole nähnyt...
Mun särkee aivojani... Mitenkä
On laitanikaan? — Mitä tehnyt olen?
Heitinkö lapseni? — En kuitenkaan
Niin tehnyt, hurja!

(Juoksee kehdon tykö.)

Tyhjä! Hän on poissa!
En ymmärrä... Ah Ilmar! Ilmari!

(Juoksee ulos ovesta, mutta palajaa kohta jälleen

takaisin hiukset hajallansa.)

Haa onnetonta minua! En mitään
Mä kuullut enkä nähnyt, vaikka juoksin
Ja vaikka huusin! Yksin taivahalla
Kuu loisti heloitteli kylmästi
Ja metsät luonnon kaiken vaietessa
Ivaten huutojani matkeivat.
Mut Ilmari on poissa! Iloni
On poissa! Tule, tule takaisin!
Voi riennä Ilmar äitis sylihin!

(Kuuntelee.)

Haa kovarintaista kuin minua
Ei kuule eikä anna vastausta,
Vaikk' oli äänensä niin rakas mulle!

(Polvistuu kehdon viereen ja suutelee vuodetta.)

Täss' äsken levollisna lepäsi
Hän, niinkuin luonto lepää tyvennä
Ja rauhallisna kevät-aamusilla.
Kuink' usein olen häntä katsellut
Täss' ilosilmin! — Saanko milloinkaan
Nyt enää nähdä häntä? Saanko? Ah!
En koskaan! —

(Hypähtää ylös. Kiivaasti.)

Ilmar parka! Oma äitis
Sun viattoman syöksi armotta
Elämän kuohuille aalloille
Ja myrskyisille...

(Keskeyttää äkisti, kätkee kasvonsa käsiinsä ja on hetken ääneti.
Sitte ottaa hän kultaisen Kristuskuvan povestansa, painaa sen
ensin kovasti rintaansa vastaan ja suutelee sitä sen jälkeen.)

Miksi syntinen
Ma mailmallisia taas vaikeroitsen;
Suo Herra lapsellesi anteeksi!
Äläkä suutu hurskas minuhun!

(Panee Kristuskuvan takaisin poveensa. Huoaten ja
kyyneleitänsä pyyhkien.)

Sen enempää en tuota ajattele,
Vaan ryhdyn tyytyväisnä askareisin.

(Hän menee. Kohta hänen mentyänsä, tulevat Lalli ja Taimo
kantaen laukkuja ja muita matka-kalujansa.)

Kuudes Kohtaus.

LALLI ja TAIMO.

LALLI (Purkaa taakkansa, lattialle).
Nyt jääkää tuohon matkakumppalit
Te uskolliset!

TAIMO (Tehden samaten).
Ropsis! ystäväni!
En pyydä teitä enää rääkätä.

(Itsekseen.)

Hohhoh! Nyt pääsin vihdoon kotia!
Voi! — Olipa se surman pitkä matka

Tuo matka Vienan maalle! Manan tie
Ei suinkaan ole vaaksaa pitempi!
Mut Hiitehen on matka lyhyempi!
Niin ... niin. Nyt olenkin jo kulkenut
Kauemmas muita ihmisraukkoja;
Siis syystä istun tähän levähtämään.

(Istuu rahille.)

LALLI.

Minusta näkyi äsken sivumennen
Kuin olisivat talon karsikot
Kaikk' olleet riutuneet? En pihlajaa
Ma nähnyt enkä pyhää paastakaan
Sen juurella. Ja entäs varjokuuset,
Joidenka suojaan maistiaisets pannaan,
Niit' en mä — kummaa kyllä! — havainnut.
Mut lienee näköni mun pettänyt?

TAIMO.

Ei — Hitto vie! — te näitte suoraan oikein!

LALLI.

Ne ovat riutuneet! Se talolleni
Ei hyvää aavista!

TAIMO.

Nyt petytte.

Ne kirveell' ovat katkaistut. Sen kohta
Havaitsin ihmeekseni.

LALLI.

Katkaistut!

Ken onnetoin ois Lallin karsikoita
Rohjennut loukata! Mut joudu kohta
Ja ota asiasta tarkka vaari!

(Taimo menee.)

Seitsemäs Kohtaus.

LALLI (Yksin).

Eriskummalliselta tuntuupi
Taas omain ortten alla oleminen!
Kuink' iloisesti seinän hirretkin
Mun vastahani tuolla hymyilevät!
Ja hiilet punaposket takassa
Ne jupisevat terve-tuloansa!
Jos miestä kaunistaisi kyneleet,
Niin tällä haavaa valmis olisin
Ma ilost' itkemään! — se suorastaan
Mun täytyy tunnustaa. — Oi kotia!
Oi kultaista! Mit' ovat kaikki retket
Ja kaikki mailman yritykset, vehkeet
Suloiseen kotirauhaan verrattuina!
Ei maistu mikään simaisemmalta
Kuin leipä kotipöydän kantama
Ja oudon juomat kalliimmatkin ovat
Vaan pelkkää vettä kotikaljan suhteen!
Mut miss' on emäntä, mun armaani?
Jo sydämeni sykkii vilkkaammin
Ja kerkeämmin virtaa vereni
Kun hetki toivottu tuo lähestyy
Mi lemmittyäni saa mun syliini!
Ja Ilmar sitte! pieni hempukka,
Mun silmiäni kaunis ihannes!

Hän vielä juoksi paitaressuna,
Kun hänen lähteissäni viimein näin;
Nyt lie tuo rakas paljon kasvanutkin?

(Taimo tulee.)

Kahdeksas Kohtaus.

LALLI ja TAIMO.

TAIMO.

Katkaistut ovat kalliit varjopuut,
Mä kirveen haavat selvään selitin.

LALLI.

Mun mielein tuosta vähän synkistyy,
Mut kovin kostan tämän ilkityön
Ja hengen vaadin korvaukseksi
Mä tekiältä!

TAIMO.

Voitte vaatia

Viel' enemmänkin! Suun ja silmät hältä
Ja kenties korvatkin! — mä riistäisin
Jos saisin kynsiini sen heittiön!

LALLI.

Tuo olisiko kristittyjen työ?
He kenties ovat käyneet täälläkin.

TAIMO.

Sit' en mä tiedä, hyvä isäntä!

(Itsekseen.)

Sen tiedän vaan, että nyt menen kumppaneilleni kaikelle talon väelle kertomaan matkastani. Voi, kuinka paljon minulla on juttulemmästä! Mitä eriskummallisia olen nähnyt ja kuullut! Niihin nyt oikeastaan ei tarvita liikaa hyvitystäkään, mutta minä tunnen luontoni ja tiedän, ett'en ma luovu vanhasta tavastani. Hei miehet! Voidelkaa nyt korvanne talilla, että sanani niistä helpommin pääsevät luiskahtamaan sisään! Mutta ihmetellä saatte! — Ja te naiset lerppahameet! — Kyllä kerran silmiänne tuijottelette, kun kuulette minun Vienan ihmeistä haastelevan! — Niin. Jos edeltäpäin laskisin muutamia painavia temppuja muistooni.

LALLI.

No mitä mietit Taimo? Arvella
Sa ehkä voinet mitä merkinnee
Talossa tämä haudan hiljaisuus?

TAIMO.

En sitä arvata voi, isäntä!

(Itsekseen.)

Jospa hän soisi mun rauhassa mietiskellä! — Minun on käärmeillä alkaminen, että kauhistus ja hirmu kohta syttyvät kuulioissani... Siis... Tulipunaiset käärmeet, paljon suuremmat kuin täällä metsän suurimmat hongat, joille luonto on lahjoittanut kalliin puheen lahjan; mahdottoman suuret niin kutsutut lumihärät kymmenellä päällä, kymmenen sarvea jokaisessa päässä ja kymmenen silmää jok' ainoassa sarvessa; ihmisillä suden naama ja pitkä hevosen harja niskassa; Jumalan kuva kaukaa pilvien toiselta puolelta ulottuva lähes maahan asti. Oojaa! Oojaa! Onhan niitä siinäkin ensi maistiaisiksi ja kyllä niistä sitte vielä parempiakin syntyy.

(Menee.)

LALLI.

Siis ovat karsikkoni pilatut!
Se taaskin onnetoin ol' ennustus,
Sill' ikivanhat tarut kertovat,
Ett' onni kohta luopuu talosta

Kun hävitetään talon varjopuut
Ja pyhät paadet.

(Kerttu tulee.)

Yhdeksäs Kohtaus.

LALLI ja KERTTU.

KERTTU (Itsekseen).
Pyhä neitsyt! — Lalli!...

LALLI.
Ah, armas Kerttu!

(Lähestyy Kerttua.)

KERTTU (Itsekseen).
Mitä sanoisin?

LALLI.
Sinulla eikö, ikävöittäni,
Nyt ole tervetuliaisiksi
Sanaakaan?

KERTTU (Antaa kätensä Lallille.)
Tervetultuasi Lalli
Taas kotia!

LALLI.
Niin Kalman kylmästi!
Töin tuskin tarjot mulle kätesi;
Voi, ennen aina riensit rinnoilleni
Poiss' oltuani lyhyenkin hetken!

KERTTU (Itsekseen).
Hän puhuu totta!
(Ääneen.)
Sydämellisesti
Sa olet tervetullut!

LALLI.
Käytökses
Ja äänes toista mieltä osoittavat.
Ah Kerttusen'! — en ole tervetullut!

KERTTU.
Vaan olet — miksi sitä epäilet?
(Itsekseen.)
Oi, tue mua Herra Kristus!

LALLI.
Kerttu!
Sa lapsuudesta rakastettuni!
Kuink' olen ikävöinnyt sinua
Ja toivotellut sitä hetkeä,
Ett' taasen saisin sinun kohdata!
Nyt vihdoin viimein saavun kotia
Ja sydämeni sulaa ilosta —
Mut et sä kultain riennä syliini,
Et ilosilmin tule tyköni,
Vaan olet kylmä niinkuin talven jää!
Voi tätä katkeruutta! Rakkaus,
Jonk' ennen muistat mulle vannonees'
On poissa ollessani sammunut!

KERTTU.
Se sammunut ois! — Ei! Ei! Sinua

Ma olen lempinyt ja sinua
Ma lemmin, Lalli, hamaan kuoloon asti!

(Hän vaipuu Lallin rintaa vastaan.)

LALLI (Syvästi liikutettuna.)
Voi Kerttusereni! ... kaunis kultani!
Nyt olen onnellinen! Minulle
On taivas taas maahan vaipunut
Ja autuaiden autuus taivaan kanssa!
Voi Kerttu, kuinka onnelliseksi
Nyt tunnen tänä hetken' itseni!
Sa lemmit mua, mitä minulta
Siis voisi puuttua? Ei pienintäkään!

KERTTU (Hyökkää seisomaan. Itsekseen).
Haa! Suonissani jäähtyy vereni!
Hän ompii jumalaloin pakana!
Rinnoilla pakanan mä lepäsin!

LALLI.
Niin olen sua ikävöinyt Kerttu,
Kuin kevät-yönä luonto ikävöitsee
Auringon nousemista. Hartaasti
Nyt pilvein pitäjätä väkevää
Mä kiitän tästä ilohetkestä!

KERTTU (Itsekseen).
Hän pilvein pitäjätä kiittelee!
Voi kauhistusta!

LALLI.
Tuokioksikaan
Et ole mielestäni eksynyt,
Vaan kaiken matkan kuluessa olit
Sä mulle tähtenä, min perille
Mä ikävöitsin jälleen ehtiväni.
Mut armas kultain! Lienetkös sä koskaan
Mua muistellut mun poissa ollessani?

(Aukaisee laukun.)

KERTTU.
Jos sinua ma olen muistellut?
Juur' usein olen...

LALLI (Ottaa laukusta kultakääryt).
Nämät sanasi
Ne sydäntäni virkistävät
Kuin öinen kaste kasvin janoavan.
Nää kääryt tervetuliaisiksi
Ma annan sulle. Katsos Kerttuni!
Ne ovat arvoisat ja loihtu-voima
Niiss' asuu runsas.

KERTTU.
Loihtu-voima!

LALLI.
Oikein.
Ne kolme vuotta ovat rippuneet
Seinässä huoneen Yli-Jumalan,
Ja syntysanat niihin lukenut
On Vienan nerollisin tietäjä.
Ne ostin, että niitä turvakses
Sa kantaisit.

KERTTU.

Kuin? Turvakseni!
(Itsekseen.)

Hirmu!

LALLI.

Ei niitä kantaissasi sinua
Voi mikään tapaturma kohdata,

KERTTU.

Ei kulta ole multaa parempi!

LALLI.

Sen ilokseni tiedän, ett'et laske
Sa kultiin samaa arvoa kuin naisten
On toisten tapa niihin laskea.
Mut nämät vitjat — eivät kiillostansa
Ne lainaa arvoansa — muista se!
Nyt aika omi aivan levotoin
Ja vaarat kaikkialla piilevät
Kuin Kivuttaret yöllä — sempätähden
Näät eriskummalliset loihtu-vitjat
Sull' ovat tarpeesen! — Ah, armaani.
Ma tuskakseni olen havainnut
Ne tuhotyöt, kuin poissa ollessani
Nuo kristikoirat ovat tehneet täällä.

KERTTU.

Nuo kristikoirat! Taivaan Jumala!

LALLI.

Sä ällös pelkää Kerttu! Huoletta
Sa ollos aivan, sillä kotia
Jo saapui Lalli! — Sangen tylsty
He ovat seutujamme pidelleet,
Mut hirveästi heille kostamme! —
Tuo karsikkoimme pilaaminen — sekin
On luultavasti heidän ilkitöitään?
Vai kuinka?

KERTTU.

Ilkitöitään!

LALLI.

Viattomaks

Mä tiedän sinun, Kerttu, enkä ai'o
Sinua syyttää siitä, minkä teki
Mun poissa ollessani väkivalta.
Vaan tunnethan sa varjopuitten arvon
Ja ymmärtänet, että kovasti
Tuo puitten surma mua suututtaa.
Te käärmeen sikiöt ja synnyttämät!
Mun miekkain vertanne on maistanut
Ja himoo juoda sitä enemmän!

KERTTU.

Voi! Oletko sa, Lalli, saastutettu
Myös kristityllä verelläkin! Haa!

LALLI.

Kuink' oli? Saastutettu? Hourun tapaan
Sa puhut nyt! Hyv' onni oli se,
Ett' Tuoni kitansa sai täpö-täyteen!

KERTTU.

Kristittyjäkö?

LALLI.

Lemmon-sikiöitä
Jos sujuupi se paremmin!

KERTTU.

Siis olet
Sä kristittyä verta vuodattanut!

LALLI.

Niin... Ansiokseni voin sanoa
Sen tehneeni!

KERTTU.

Oi kovan onnen lasta!
Oi päivää synkeätä! ... sanomata —
Saastaista!

LALLI.

Kerttu kultain...

KERTTU.

Minua
Sä ällös sillä tavoin puhuttele —
Murhaaja-ilkiö!

LALLI.

Niin sanoa.
En sallis kenkään muun! Mut olkoothan
Ne sanat sinun suussas' sallitut,
Kosk' en ma taida sinuun suuttua,
Jos lausuisitkin mitä tahansa!
Täss' ovat vitjat — ole iloinen
Nyt!

(Yrittää tarttua Kertun käteen.)

KERTTU (Vetäikse takaisin.)

Ällös lähesty! Vaan tiedä, hurja,
Ett' olen myöskin minä kristitty!

(Äänettömyys.)

LALLI.

Kuink' oli? Kristitty?... Et sanonut
Sa kristitty?

KERTTU.

Niin sanoin onnetoin
Sä Herran hylkäämä!

LALLI.

Haa...aa! Kristitty!

KERTTU (Itsekseen).

Voi, kuinka muuttuu hänen muotonsa
Nyt suojaa mua Herra Jumala!

LALLI.

Haa...aa! Kristitty! Oi kovan onnen lasta!
Oi päivää synkeätä! — Sanomata —
Saastaista!

KERTTU.

Ällös siitä synkisty.
Minua taivaan armo...

LALLI.

Taivaan armo! —

KERTTU.

Myös sinuakin voipi kohdata
Tää armo, jos vaan katuvaisella
Sä sydämellä vastaan-otat sen.
Ah, mikä ilon-ilo ois se mulle
Jos sinä kristin uskoon kääntyisit!
Ei löydy onnea, ei autuutta,
Ei iloa, ei rauhaa, toivoa
Sen opin ulkopuolia! — Kuitenkin
Ma olen liian halpa julistamaan
Mits' ovatkaan ne runsaat siunaukset.
Joit' tämä pyhä oppi tarjoo meille,
Mut löytyy muuan hurskas mies ja pispä —
Hän voipi nämät kaikki selittää
Sinulle ihanasti! Menkämme
Siis hänen luoksensa! Voi rientäkämme.
Ah Lalli! uuteen armon elämään
Hän sinun johdattaa ja suloisuus,
Jok' ennen oli sulle tuntematon,
On sydämehes samoava! Luovu!
Voi luovu synkeästä uskostas
Ja tunnusta jo sitä Jumalaa,
Joll' yksin ompi valta Jumalan!
Niin kaikki taasen hyväks muuttuvat,
Uudesti koittaa onnen kuutamo
Ja lemmen päivä meille, samassa
Kuin este, joka meidät eroittaa
On kumottu!

LALLI.

Haa! Este! Eroittaa!

(Itsekseen.)

"Sa koston kotonasi löydät." — Nyt
Jo tajuan ma ennustusten lauseet!

KERTTU.

Sun rikoksesi, Lalli, ovat suuret
Kun sinä kristittyä vertakin
Jo olet vuodattanut, mutta Hän,
Jok' kaiken mailman virheet sovitti
Ja kuolemallaan meidät lunasti,
Hän voipi sinuakin armahtaa
Ja armahtaakin...

LALLI.

Vaiti mieletön!

(Itsekseen.)

"Sun oman pirttis orrelta." — Niin tosin!

KERTTU.

Sä ällös suutu, Lalli, mutta mieta
Mun sanojani tyystin tyvenellä
Mielellä!

(Polvistuu Lallin eteen.)

Sydämeni pohjasta

Ma rukoilen: ä! ole suutuksissa!
En voi mä näistä armon asioista
Niin puhua kuin tässä tarvis ois,
Mut lähtekämme luoksi Henrikin,
Tuon pyhän pispan! Hän ne selittää
Niin suloisesti, että mielestäs
On vihan vimma kauas pakeneva
Ja lemmen henki sijaan astuva!

(Koroittaa kätensä Lallia kohden.)

Oi Lalli, kuule nöyrää pyyntöäni
Ja tarkkaa rukoilevaa ääntäni!

LALLI.

Pois tyköäni vaimo!

KERTTU.

Hennotko

Mun nöyrää rukoustan' evätä?

Ett' toki, Lalli!

(Hetken äänettömyys.)

LALLI.

Miss' on Ilmari?

KERTTU (Itsekseen.)

Ah!

LALLI.

Etkö kuullut? Miss' on Ilmari?

KERTTU.

Poikamme...

(Hän nousee seisomaan.)

LALLI.

Poikamme niin...

KERTTU.

Ilmari...

LALLI.

Hän aivan...

KERTTU.

Lapsemme...

(Vetäytyy oveen päin.)

LALLI.

Hän onko kuollut?

Haa! kurja! Sinun onnettomuus perii!

KERTTU.

Hän elää...

(Vetäytyy yhä oveen päin.)

LALLI.

Sinun äänes vapisee...

Kuink' onkaan lapsen laita? Vastaa suoraan!

KERTTU.

Hän ompii terve...

LALLI.

Terve! — Konna paha!

(Polkee jalallansa lattiaan.)

Ma kohta muruiksi sun muserran,

Ell'et jo vastaa, miss' on Ilmari,

Mun päivieni ilo?

KERTTU (Lähellä ovea).

Kasvatiksi

Ma annoin hänen pispa Henrikille.

(Menee ulos ovesta.)

LALLI

Nyt mitä kuulin! Pispan kasvatti!

Mun Ilmarini pispan kasvatti!

Haa! vaimo kavala! Nyt Hiitehen
Sun syöksen, syvimpään syvyyteen!
Hän pakeni! — Jos vaikka Tuonelaan,
Niin Lalli ryntää sinne — kostamaan!

(Menee.)

KOLMAS NÄYTÖS.

(Paikka sama kuin edellisessä Näytöksessä.)

Ensimmäinen Kohtaus.

TAIMO ja KAKSI LALLIN RENKIÄ.

TAIMO (Hio miekkaansa.)

RENGIT (Istuvat joutilaina syvissä mietteissään).

TAIMO (Itsekseen.) Voi mitä aikoja! mitkä ajat! — Ei ole enää mikään vanhoillansa, vaan kaikki asiat, suuret kuin pienetkin, ovat nurinniskoin niinkuin teurastettu härkä! Elämä on monen vaivaloisuutensa tähden minustakin kadottanut melkein kaiken arvonsa. — Hukka on erinomattain tämän talon perinyt. Kaikki mököttävät allapäin pahoilla mielin ja silmät kuopissaan kamalasti tuijottelevat! — (Ensimmäiselle rengille.) Mitä sinä ajattelet, kunnoton, lattiaan kun tirkistelet? Taikka ajatteletko ensinkään?

ENSIMÄINEN RENKI.

Ajattelen niitä kuin olen kuullut ja nähnyt.

TAIMO.

No todistappas esimerkillä, että ymmärrät ajatella!

ENSIMÄINEN RENKI. Sitäkin ajattelen kuinka tyytyväisesti ja rauhallisesti tuo mustatakki muukalainen, jonka meidän miehet murhasivat, meni kuolemaan.

TAIMO. Hän oli munkki! Sellaisia näin paljon Vienan maalla. Niitä löytyy siellä kosolta!

ENSIMÄINEN RENKI. No löytyköön vaan, mutta eriskummallisia sanoja hän lausui eikä hän pelosta huutanut eikä irvistellyt.

TAIMO. Oisi kyllä huutanut, sinä tomppele, mutta meidän miehet tukitsivat hänen kurkkunsa köydellä ja kyllä hän irvisteli, julmasti irvistelikin, mutta sitä et nähnyt, kun rippui hän ylhällä puussa. — (Toiselle rengille.) Entäs sinä? Mitäs sinä mietit?

TOINEN RENKI. Tuota meidän emännän hiljaista kärsivällisyyttä mietin. Hän on paljon muuttunut viime aikoina ja varmaan on hänessä joku väkevä, pyhä henki vaikuttamassa.

TAIMO. Sitä et saa sinä mietiskellä, mies! Se on isännän asia. Kuuletko että minä kiellän sinua sitä ajattelemasta?

TOINEN RENKI.

Kyllä kuulen.

TAIMO. No hyvä! Mutta vielä parempi ehkä saattais olla, että rupean teille kertomaan hauskoja matka-muistelmiani Vien...

ENSIMÄINEN RENKI (Keskeyttäen). Äläpäs Taimo! Sinä olet niitä jo useasti kertonut ja — anna anteeksi — me luulemme, että sinä ... vaikka oletkin paljon kulkenut mies ... että sinä — niin sanoakseni — ongit omiasi ja pistelet valheita...

TAIMO. Minäkö pistelen valheita, sinä kirottu heittiö! — Pois täältä laiskurit! — Työhön! työhön! — sanon minä. Ettekö tiedä että minä isännän poissa ollessa olen niin hyvä kuin isäntä itse!

(Molemmat rengit menevät. Taimo sysää heitä takaa.)

Toinen Kohtaus.

TAIMO (Yksin). Voi mitä aikoja! mitkä ajat! — Tuollaiset ovat nyt miehet ja naiset kurjat viheliäiset vielä tuhatta hullummat! He kallistavat päätänsä ja huokaavat: "Oi Ukko Jumala! Oi Herra Kristus!" — Jospa sentään olisin päässyt sotaan, mut isäntä ei enää kärsi niitä, joita hän ennen on kärsinyt. Minä en enää kelvannut hänelle seuraajaksi. Ohhoh! Aikani kuluksi hion nyt miekkaani, sillä toivon kuitenkin, että minullekin vielä paremmat päivät koittavat!

(Ensimmäinen lähettiläs tulee.)

Kolmas Kohtaus.

TAIMO ja ENSIMÄINEN LÄHETILÄS.

TAIMO (Itsekseen).

Ken ollee tuokin vieras? Kiivaasti
Hän katsoo minua — tai miekkaani;
En tiedä kumpaista.

ENSIMÄINEN LÄHETILÄS.

Sa olet Lalli?

TAIMO.

No entäs jos ma oisin?

ENSIMÄINEN LÄHETILÄS.

Sinulle

Ma Lounais-Satakunnan miehiltä
Tuon terveisiä...

TAIMO.

En! En ole Lalli!

Ma tosin olen Lallin kanssa käynyt
Ain asti Venaan sekä siellä nähnyt
Niin armottoman monta kummitusta
Ett' ei tää illan hetki riittäisi,
Jos niistä kertoilemaan rupeisin —
Ma olen Taimo kauas-kulkia
Ja puolen-mailman-halki-retkeiliä!

(Lalli, täydessä sota-asussa, tulee.)

Neljäs Kohtaus.

EDELLISET ja LALLI.

TAIMO (Itsekseen).

Ois vielä vähän saanut viipyä!
Nyt tuli aivan kesken puhettani.

LALLI (Lähettilästä huomaamatta).

No mitä uutta täällä kotona?

TAIMO.

Ei mitään uutta, hyvä isäntä.

LALLI.

Siis kaikk' on vanhoillaan?

TAIMO.

Sen näette.

LALLI.

Hm ... hänkin?

TAIMO.

Kuka hänkin?

LALLI.

Emäntä.

TAIMO.

En ole häntä tänään nähnyt, mutta
Ma luulen, taikka luulemattakin
Mä tiedän, että hänen tilansa
On kovin kurja!

LALLI (Osoittaa tuskallista levottomuutta).

TAIMO (Itsekseen).

Hitto periköön!

En viisaan tavalla nyt puhunut.
Mut lausettani koen korjata.

(Ääneen.)

Kysyä teiltä ehkä uskallan
Kuink' onnistuipi sota-retkenne?

LALLI.

Se hyvin onnistui. — Me perkasimme
Vihollisista kaikki Euran seudut.
Mut ovatko ja tulleet takaisin
Ne, jotka tiedusteluun lähetin
Ma Aurajoen tienoille? Kas siellä
Vast' onkin oikein sutten koti-pesä!

TAIMO.

He eivät vielä ole palanneet.

LALLI.

Kentiesi ovat menneet surman kitaan.

TAIMO.

En usko sitä, koska urhookkaammat
Ja parhaat miehet lähetitte sinne.
Ei liene Sorri käynyt pauloihin —
Häll' onkin syytä välttää ansoja! —
Ja Kitkasta me taaskin tiedämme,
Ett'ei hän ole eilen syntyneitä!

LALLI (Huomaa lähettilään. Taimolle).

Ken on tuo outo mies?

TAIMO.

Hän vastatkoon

Jos taitaa — itse siihen kysymykseen!
En tunne häntä enemmän kuin lintu
Veljensä tuntee. Tuskin niinkään paljon.

ENSIMÄINEN LÄHETILÄS (Lallille).

Ma Lounais-Satakunnan miehiltä
Tuon sulle terveisiä! Sinnekin
Jo ehti nosto-kehoituksesi
Ja jalo sotahuutos. Aseissa
Me olemme ja valmiit noudattamaan
Sun käskyjäsi. — Minkä vastauksen
Saan kotiin kumppaneilleni mä viedä?

LALLI.

Sen sanot heille, että ryhtyneet
Me sotatoimiin kiivaast' olemme
Ja että vihollisten parvia
Jo muutamia ompii voitettu.
Myös kerro, että paljon väkeä
On tänne kaikkialta samonnut. —
Kell' ompii henki, jonka pyhittää

Hän tahtoo sankar-töillä jaloilla
Ja ansiollisilla — tulkoon tänne!
Kell' ompi verta suonissaan sen verran
Kuin lapsella on silmä-terässensä,
Hän tulkoon sitä tänne tarjoomaan
Pyhiksi vapautemme lunnahiksi!
Ken sauvan nojassa viel' liikkua
Voi, vanhuutensa kaunistukseksi
Hän astukohon tietä kunnian
Ja vaipukohon kuolon uneen vasta
Kuin vapaaks voitti rakkaan isänmaan!

ENSIMÄINEN LÄHETILÄS.

Me tulemme! Taas jääkää hyvästi!

LALLI.

Kuun poika ynnä poika Pohjantähti
Opastajina olkoot sinulle!

(Ensimmäinen lähettiläs menee.)

TAIMO (Itsekseen).

Mä näin tuon miehen naamasta, ett' oisi
Hän mielellänsä kuullut puheitani.
Ja kumppaleistansa mä päätän samaa.

(Hieroen käsiänsä yhteen.)

O! jospa olisivat täällä jo
Nuo Lounais-Satakunnan kelpo miehet!

LALLI.

Taas voiman hengen olen kansassa
Ma uudestansa saanut syttymään.
Jo tuikkaa joka silmä rohkeutta
Ja joka sydän sykkii miehuudesta!
Taas luottamust' on miesten mielissä,
Joiss' äsken epätoivo hallitsi,
Ja pelon henki meni pelon tietä!
En epäile — me voiton viimein saamme
Ja maamme pelastamme rakkahan...

(Itsekseen.)

Vaan voiton kodissani josko saanen,
En ole siitä varmaa... En ... en ole!

(Taimolle.)

Sä mennös tuomaan tänne emäntä!

TAIMO.

Sen toimen...

LALLI (Keskeyttää kiivaasti).

Toimen sen?

TAIMO

Sen toimitan!

(Hän menee.)

Viides Kohtaus.

LALLI (yksin).

Haa! Miks' en viipynyt ma sodassa
Ja hurjan verikisan melskeessä!
Ei kotona mun ole hyvä olla!
Kuin miekan kärki silmät kotilaisten
Mun silmihini purra pistävät
Ja heidän sanans' ovat myrkkyä
Mun mielelleni. Minun pitäisi
Taas mitä joutuisimmin lähtemän

Pois, taisteluun!

(Taimo, Kerttu, kädet sidottuna selän takana,
ja kaksi vartiaa tulee.)

Kuudes Kohtaus.

LALLI ja TULLEET.

LALLI (Itsekseen).

En toki luullutkaan

Ett olisi hän vaalentuva noin!

Haa! Haahmon haamussa mun onneni!

(Taimolle.)

Kuin monta vuorokautta olinkaan

Mä viime retkelläni?

TAIMO.

Suokaapas

Ma luen ... yksi ... kaksi ... kolme ... neljä...

Niin neljä, hyvä isäntä.

LALLI.

Vai neljä!

(Itsekseen.)

On mansikankin kukka kestävämpi

Kuin kukat hennot naisten poskilla!

(Katsoo tuijottaa Kerttuun. Ääneen.)

No vaimo parka, kovast' eksynyt!

Viel' yhä maistuvatko sinulle

Nää hulluutesi tuimat päivät, taikka

Jo ehkä tuntuvat ne karvahalta?

Sull' ompi ollut aikaa tarkastella

Mitk' ovat seuraamukset tämän uskon,

Jonk' otit elämäsi ohjeheksi,

Sa houru! Kärsimykset ankarat

Ja pilkka — parhaimmat sen tuotteet ovat!

Jo jälleen laskenetkin arvoa

Sun isiesi pyhään uskohon,

Jok' ompi selvä niinkuin taivaan sini

Ja kirkas niinkuin vedet lähtehissä!

(Kerttu on ääneti.)

Et vastaa!

(Äänettömyys.)

Vaimo uppiniskainen

Et ai'o vastata!

(Kerttu on yhä ääneti.)

Haa! Näyttämään

Sa vaadit minua, ett' oikeus

Mull' ompi saada suustas vastaus!

KERTTU (Hiljaisuudella).

Min tähden vastaisin, kun tiedät sen,

Ett' en mä luopua voi uskostani,

Mut kuolla voin...

LALLI (Kiivaasti vartioille).

Te kehnot! Oletteko

Mun käskyjäni tyystin noudattaneet?

ENSIMÄINEN VARTIA.

Olemme...

LALLI.

Tarkkaan huolta piditte

Ett'ei hän saanut maata?

ENSIMÄINEN VARTIA.

Isäntä!

Voi! onko hän sen muotoinen, ett' oisi
Hän maannut!

LALLI.

Ainoastaan murkinaksi

Te hänelle ... vähän...

TOINEN VARTIA.

Kiivas isäntä!

Voi, onko hän sen muotoinen, ett' oisi
Hän syön...

LALLI (Keskeyttää vihalla, polkein jalallansa lattiaa).

Vait! Vait! Jos halpa henkesi

Viel' arvost akanan on sinulle!

Taas vaimo määrättyhyn asemaan!

Sen jälkeen laittakatte luunne täältä!

(Vartiat vievät Kertun muutaman seinässä olevan renkaan
tykö ja sitovat hänen selän takana sidotut kätensä siihen.
Rengas on niin ylhäällä, että Kerttu jää seisomaan.)

TAIMO (katsoen vartia-miehiin. Itsekseen).

Jo päivän helle noille raukoille

Nyt laski! Mutta siltä näyttääpi

Kuin minulle se oisi nousemassa!

LALLI (Luo silmänsä yhtäpäätä Kerttuun ja vartioihin. Nämät hiipivät työnsä toimitettuaan, visusti
pois. Lallin vielä samassa asemassa ollessa tulee toinen lähettiläs).

Seitsemäs Kohtaus.

LALLI, KERTTU, TAIMO ja TOINEN LÄHETILÄS.

TOINEN LÄHETILÄS (Lallille, joka paikastansa liikahtamatta tuimasti
katsoo lähettilääsen).

Ma Lapin Kihlakuntalaisilta

Ja heidän rajalaisiltansa tuon

Sinulle, Lalli, tämän sanoman:

Ei löydy enää meidän seuduillamme

Yht' ainoakaan Kristin-uskovaista.

Niin tuiman teimme pyhän kostotyön

Ja suurta voittojuhlaa Manatar

Ja kaikki Tuonen väki viettivät.

Vaan mitä enemmän on tehtävä,

Se olkoon sinun sanottavaa Lalli!

LALLI.

Te surmasitte kaikki kristityt?

TOINEN LÄHETILÄS.

Niin teimme.

LALLI.

Kaikki?

TOINEN LÄHETILÄS.

Kaikki säälimättä!

LALLI.

Se vasta oli oivallisest' tehty!

Kuin koski väylässänsä liikkuupi

Ja tulvassansa kaikki musertaa

Ja pyörteissänsä särkee, samaten

Myös koston koski täällä liikkukohon,

Niin runnellen ja yhtä ankarana! —
Vast' aljettu on tämä koston toimi
Ja pelastuksen työ, mut uutterasti
Jos yksin voimin sitä jatkamme,
Niin loppuun onnelliseen sen saamme.

TOINEN LÄHETILÄS.

Sun puhees tarkoituksen käsitän.
Tässä' yksityisten kihlakuntain puuhat
Ja hankkeet eivät auta. Yksin neuvoin
On asia ajettava. Eikö tämä
Sun ajatukses ollut?

LALLI.

Oli.

TOINEN LÄHETILÄS.

Missä

Kokous-paikka on?

LALLI.

On täällä. Tulkaa

Siis tänne! Tulkaa kaikki! Kaikkia
Tää toimi koskee, samoin vanhusta
Kuin nuorukaista!

TOINEN LÄHETILÄS (joka salaa katselee Kerttua).

Kyllä tulemme.

Ennenkuin aurinko on ehtinyt
Viidesti nousta taivaan kiireelle
Me täällä olemme! — Taas hyvästi!

(Itsekseen.)

En kodikseni tätä huonetta
Ma soisi sinä ilmoisn' ikänä,
Ja köyhää mökkiän' en vaihettais
Tään pulskan talon kaikkeen rikkauteen!

(Menee.)

TAIMO (Itsekseen).

Kas nytpä kuutioita karttuu mulle!

(Hieroen käsiänsä yhteen.)

O! jospa olisivat täällä jo
Nuo oivalliset urhoot Lapista
Ja heidän rajalaisensa!

LALLI (Taimolle).

En jaksa

Sun hulluuttasi nähdä! Lähde täältä!

TAIMO (Itsekseen).

No niin ... nyt tuli minun vuoroni!

(Ääneen, mennessänsä.)

Aurinko tänään oli sapessa —
Millainen myrsky täällä syntyneekään!

(Menee ulos ovesta.)

Kahdeksas Kohtaus.

LALLI ja KERTTU.

LALLI (Luo silmänsä Kerttuun ja katsoo häntä hetken. Hellästi).

Voi Kerttu! Sun on varmaan paha olla!
Nuo kovat köydet syövät kättäsi
Ja seisoa et jaksa kauemmin.
Mist' olisitkaan jättiläisten voimaa

Sa heikko nainen saanut, kukkana
Kun lemmittynä kasvoit, vaurastuit.
Ja hellän huolen lasna ylenit.
Ei oma emos sua tuntisi
Jos sinun näkisi noin muuttuneena!
Ah, puhu Kerttu!
(Äänettömyys.)
Näkevänäsi
Et mua ole!

KERTTU (Hiljaan).
Herran avulla
Voin pilkan katkerankin kantaa.

LALLI.

Pilkka!

Ei ollut puheessani pilkkaa, vaimo!
En julkee, kurja, sua pilkata
Kun surkuttelemattakaan en voi
Ma olla! — Hourauksistasi luovu
Ja anna järkes valon uudestansa
Sun mieltäs sameata valaista! —
Miks'et sä onnellisna tahdo elää
Ja arvossa ja kunniassa? Miksi
Sä hylkää osan, jota tarjona
Ei ole yhdelläkään naisella
Lapista asti Suomen lahtien rantaan?
Ken toinen eikö soisi mielellänsä
Niin olla arvon helmassa, kuin sinä
Ain olet ollut! — Taikka puuttuiko
Sinulta jotain, jota halusit
Omakses saada? Eikö alati
Sun tahtoasi ole noudatettu
Ja pyytämäsi, jopa pienimmätkin,
Ne koska jäivät suostumusta vailla?
Vaan kuinka hellyyttäni palkitset
Ja rakkauttani? — Mut kuitenkin
Voi kaikki vielä toisin muuttua
Jos muutat mielesi ja Ilmarin
Taas saatat kotia. — Sä näännyt, Kerttu.

(Kiiruhtaa Kertun luo ja avaa hänen siteensä, mutta
kuullessansa ääniä ulkoa sitoo hän ne uudestaan.)

Se ei käy laatuun! Herkkä-mielisyyttä
Jos meidän miehet kerta näkisi
Mun osoittavan, mahtavuuttani
Se vahingoittais. Sit' en menettää
Ma saa, kun isänmaamme pelastus
On minun toimeni. Kaikk' arvon
Mä tähän toimeen tyystin tarvitsen.

(Kitka ja Sorri seuraajinensa tulevat.)

Yhdeksäs Kohtaus.

EDELLISET ja TULLEET.

KITKA (Heittäytyy huolellisna rahille).

SORRI.

Totuuden lausui huhu onneton!

LALLI.

Siis muukalaisten rakentama linna?

SORRI

On valmis. Peloittavana se seisoo
Suuss' Aurajoen. Ukko nuolillansa
Sen särkeköön!

LALLI.

Me valloitamme sen!

SORRI.

Sa Hiiden linnat kaikki helpommin
Voit valloittaa kuin tämän! Kivestä
Sen seinät ovat, ovet rautaiset!

LALLI.

Jos vaikka teräksestä valettu
Ois tämä paholaisten varustus,
Sen toki perin-juurin kukistamme!
Me emme millään muulla keinolla
Voi saada heitä täältä poistumaan.

SORRI.

Niin onnettaret meitä auttakoot!
Vaan erään toisen seikan sinulle
Nyt kerron, Lalli. Koti-matkalla
Jo ollessamme kovaan kiistahan
Me vihollisten kanssa jouduimme.
He palasivat ryöstö-retkeltä —
Kiivaasti siinä oteltiin, mut voitto
Jäi meille. Neljätoista vangiksi
Me saimme; heistä neljä suomalaista.

LALLI.

Haa! Lemmon voima! Kavaltajain luku
Ain eneneepi päivä päivältä!

SORBI.

Muut surmasimme, nämät säästimme.
Nyt tuomitkamme heitä!

LALLI.

Kuolemaan
Tuskallisimpaan!

SORRI.

Mitäs Ahteenpää
Sä sanot siihen — oma veljesi
On näitten kavaltajain joukossa?

ENSIMÄINEN TALONPOIKA.

Ma sanon niinkuin Lalli — kuolemaan!

SORRI.

No entäs sinä Korpi, poikasi
Kuin samaan tuomioon on vikapää?

TOINEN TALONPOIKA.

Sä erhetyt. Ei minun lapseni
Vois' isänmaataan pettää enkä ai'o
Mä petturille isäks ruveta!

LALLI.

Nyt puhuit, Korpi, miehen tavalla.
Ken pettää kotimaansa, hänellä
Ei ole isää, eikä äitiä.
Ei veljeksiä eikä sukulaista.
Hän on kuin juoksu-koira turvatta,
Siks' että hylkäsi hän hoitajansa
Ja petti holhojansa luottamuksen,
Ja samaten kuin isän-murhaaja

Hän ei voi missään löytää lepoa,
Mut kirouksia kaikkialla! Kuolo
On hänelle tottakin vaan sula armo,
Ei rangaistus.

(Lalli menee. Toiset seuraavat häntä, Kitka huoaten.)

Kymmenes Kohtaus.

KERTTU (Yksin. Ensin hiljaan, sitte korkealla äänellä.)

Vert' ompi vuotanut

Ja verta yhä vielä vuodatetaan!
Ei veljet enää säästä veljiänsä,
Ei isä poikaansa, ei poika isää!
Ah! Verta! Verta! Se on helmasana
Nyt ihmisillä, siihen lauseesen
On kielen kaikki mehu yhdistynyt!

(Ulkoa kuuluu sama laulu, kuin Ensimmäisen Näytöksen ensimmäisessä
kohtauksessa on laulettu ja sen ohessa katkeria valitushuutoja.)

Oi mitkä katkeruuden, tuskan huudot!
Ne ovat kuolevaisten huudot! Herra
Jumala! kuinka kauan suvaitset
Sa viisaudessasi näin hirmuista,
Näin kauhistavan julmaa menetystä!
Tee surkeudelle vihdoinkin jo loppu
Ja poista raivon henki kansasta!
Oi armon Herra! kuule minua!

(Hän menee tainnoksiin. Laulu ja valitushuudot vaikenivat.
Pispa Henrik tulee.)

Yhdestoista Kohtaus.

PISPA HENRIK ja KERTTU.

PISPA HENRIK (Lähestyy Kerttua).
Mun armas lapsein! missä tilassa
Sun kohtaankaan!

KERTTU.

O Herra Jumala,
Te täällä!

PISPA HENRIK
Paljon olet muuttunut
Ja vaalentunut! Kärsimykses kovat
Minua huolettavat!

KERTTU.

Minusta
Ei puhumista!

PISPA HENRIK.
Lohdutusta tulin
Ma tuomaan sinulle.

KERTTU.

Oi rientäkää
Taas täältä pois! Jos Lalli kohtaa teidät,
Niin kuolemanne varma on!

PISPA HENRIK.

En lähde.
Vaan Kristin oppia myös hänelle
Mä pelkäämättä tahdon saarnata

Ja sanan tutkaimella avata
Tien hänen rauhattomaan sydämeensä.

KERTTU.

Hän murhaa teidät!

PISPA HENRIK.

Herran kädessä

On henkeni, ei heikkoin ihmisten.

KERTTU.

Oi menkää kuitenkin! Ma tunnen Lallin.
Hän yhtä ankara on vihollinen
Kuin on hän uskollinen ystävä
Ja hellä. Metsän pedot ennemmin
Te voitte kesyttää kuin kiivaan Lallin!
Hän vihoissaan on ihan säälimätön.

PISPA HENRIK.

Mä kuinka heidän rääkättäväksensä
Sun vois in jättää? Sitees avaan ensin
Ja sitten koen sanan voimalla
Sun kohtalolles saada lieivitystä.

KERTTU.

Jo ehkä verityöstään palajavat
Vihollisenne!

PISPA HENRIK.

Älä pelkää. Kerttu!

Mun mielelleni juohtuu tapaus.
Jok' kerran pyhää Augustinoa
Englannin maalla kohtais. Samaten
Kuin minä nyt hän yksin, aseetonna
Vihollistensa joukkoon antautui.
Nähdessään pyhän miehen tulevan
Nää julman ilo-huudon koroittivat
Ja karkasivat vihaamaansa vastaan,
Kuin kokko karkaa päälle kyyhkyisen. —
Jo puuhun sidottu ol' Augustinus
Ja pakanoitten miekat viuhkuivat
Ylitse hänen päänsä, samassa
Kuin tuli taivahasta leimahti
Ja jyräys niin kova tärisytti
Mannerta, että maahan vaipuivat
Säikähtyneinä kaikki murhaajat,
Krist' uskovaisten luku sillä kertaa
Lisääntyi tuhannella hengellä.

LALLI (Ulkoa, kiivaasti).

Sa sanoit hänen tänne tulleen?

SORKI (Ulkona).

Tänne!

KERTTU.

Oi, armollinen Jumalani!

PISPA HENRIK.

Hän

On kilpemme ja vahva turvamme!

(Kitka, Lalli, Sorri ja Taimo tulevat seuraajinensa.)

Kahdestoista Kohtaus.

EDELLISET ja TULLEET.

KITKA.

Haa! verikoira! Koston kourista
Et pääse tällä kertaa!

PISPA HENRIK.

Minkätähden

Minua kutsut verikoiraksi?

KITKA.

Hoh! minkätähden? Sitä kysyt, vaikka
Lastemme sydän-veret tippuvat
Sun käsistäs ja ystävämme hurme
On huulillesi, julma, hyytynyt!

PISPA HENRIK.

Kosk' olet nähnyt kädessäni miekkaa?
Ma olen rauhan mies ja rauhan sanaa
Ma saarnaan nimessä sen Jumalan,
Jok' omi rakkauden Jumala
Ja rauhan. Taikka miksi tulisin
Näin aseetonna aseellisten joukkoon,
Jos julma olisin, jos haluni
Ja hankkeeni ois verta vuodattaa?

KITKA.

Sa olet tullut meitä väijymään
Ja kumppalis, ne jossain piilevät.

PISPA HENRIK.

Siin' erhetyt. Vaan kaksi kumppalia
Mua seuraa matkallani. Toinen heistä
On hyvä omatuntoni ja toinen,
Jok' on niin väkevä ja voimallinen,
Ett'ei sen vertaist' ole maailmassa,
Niin vahva, että teidän voimanne
On hänen voimans' suhteen mitätön,
Niin mahdikas, ett' teidät ruhtoa
Hän voipi silmän-räpäyksessä —
On Jumalani!

KITKA.

Sinun väitöstäs

En malta kuulla! Vältä miekkani!

(Vetää miekkansa.)

PISPA HENRIK.

Ken tarttuu miekkaan, vihdoin miekalla
Myös itse saapi surmansa. Näin sano
Se Herra, jonka pyhää oppia
Ma olen tullut teille julistamaan.
Siis laske miekkas jälleen tuppehen!

KITKA.

Niin teen kun verestäs se tupruaa!

(Hän nostaa miekkansa sillä iskeäksensä, muita samassa leimahtaa
salama ja ankara ukkosen jyske tärisyttää huonetta. Kaikki
Suomalaiset, pait Lalli, pelästyvät suuresti.)

PISPA HENRIK.

Miks' säikähdytte, hyvät ystävät?
Tuo oli matkakumppalini ääni!
Puhuinko totta äsken? Eikö ole
Hän voimallinen? Eikö suojata
Hän jaksa mua? Rakkaat Suomen miehet!
Ymmärtäkätte vihdoin hyötynne

Ja sanojani tarkkaan miettikää!
Ett' on tääll' usein verta vuotanut,
Ei ole minun siihen syy, vaan teidän,
Te kylmäkiskoiset! kuin vainootte
Ja hätyytätte meitä kristityitä,
Niin tehden sodan karttamattomaksi!

SORKI.

Me hätyytämme teitä? Olipa
Myös sekin sana! — Eikö tämä maa,
Joss' isiemme isät asuivat
Ja meille perinnöksi jättivät —
Se eikö ole meidän! Emmekö
Saa sitä puolustaa ja varjella,
Kun outo ryntää sitä hävittämään?
Meill' eikö oisi siihen oikeutta?
Ja vapautemme — senpä pitäisi
Kai meidän heittää niinkuin olisi
Se vanha vaate-repale ja ryysy!
Ja antaa teidän vastustelematta
Orjuuden paulat panna jalkoihimme:
Sen vuoksi tänne tulleet olette!

PISPA HENRIK.

Niin totta kuin nyt talvi on ja jyske,
Tuo erinomainen, jon äsken kuulitte,
Ol' ääni taivaallisen Jumalani
Ja Hänen voimastansa todistus!
Niin totta parastanne tarkoitan,
Te Suomen miehet! Teidän hyödyksenne
Ja teitä taivaan tielle saattaakseni
Ma jätin kotini ja omaiseni
Ja kaikki mailmalliset etuni.
Voi, kuulkaa rakkaat ystäväni! Verta
En himoo; julmuus mua ilettää.
En teille pahaa suo enk' orjuuteen
Ma tahdo teitä saattaa. Armoa
Ma teille tarjon, sulaa armoa!
Autuutta ijankaikkista! Niin kuulkaa
Mun ääntäni ja kuulkaa taivaan ääntä,
Jok' äsken ankarana kaikui teille!
Se huusi: notkistakaa polvenne
Te Suomen miehet! Epä-jumalat,
Nuo halvat, mitättömät heittäkää
Ja antakatte minun kastaa teitä
Vapahtajamme pyhään nimehen!

LALLI (Joka, yhtä-mittaa on katsonut pispä Henriikkiin).

Haa! Valhekielet! Viekkaat kristityt!
Te sattumuksetkin kaikk' ymmärrätte
Hyödyksi itsellenne selittää!
Teill' ovat aina rauhan sanat suussa,
Mut julmuus ynnä vilppi sydämessä!
Vai julistatte rauhan sanomaa
Ja armon sanaa! Ha! ha! ha! Miss' ompi
Se tölli, jost' ei rauha luopunut
Kun veri-jumalanne astui sisään?
Ja armonne, te kehnot lasten-varkaat!
Ei siedä kerskaamista! — Sallimus
Ja onnen puuska teitä auttanut
On tähän asti. Mutta vartokaa
Kun koston kuuma päivä koittaa! — Sulle
Se koittanut on tänään, pispä Henrik! —
Sa olet kristittyjen päämies, siksi
Suon arvollesi nyt sen kunnian,

Ett' tuomiosi kansan käräjissä
Es-isäin tapain mukaan julistetaan. —
Hoi miehet! Kutsukatte väki kokoon!
Me käräjiä kohta pidämme
Tuoll' luona vanhan tammen! Joutukaa!
(Muutamat miehet menevät.)
Me kaiken suoritamme, minkä kohtuus
Ja vanhat tavat meiltä vaativat!

PISPA HENRIK.

Sun järkes, Lalli, ompi pimitetty
Ja vihan henki raivoo sydämessä —
Vaan varo mitäs teet ja mitäs sanot!
Kauanko ai'ot Herraa kiusata
Ja hänen kärsivällisyyttänsä?
Ma sanon sulle Lalli! Kavahta!
Sun Jumala on kovin kostava
Ja rankaiseva!

LALLI.

Rangaistustansa
En pelkää! — Pispä siteisin!
(Muutamat talonpojat sitovat pispä Henrikin.)
Sa Taimo
Sill' aikaa tähän vartiaksi jäät!

(Kaikki menevät, pait Pispä Henrik, Kerttu ja Taimo.)

Kolmastoista Kohtaus.

PISPA HENRIK, KERTTU ja TAIMO.

TAIMO.

On tääkin virka!

KERTTU (joka on askaroinnut päästäksensä irti siteistänsä, saa toisen kätensä vapaaksi. Itsekseen).

Ah!

(Taimolle.)

Voi kuule Taimo!

Asian erään sangen tärkeän
Unohdin isännälles sanoa,
Nyt joudu! Kutsu Lalli luokseni.

TAIMO.

Tää ompi kaikki hyvin katkeraa!

KERTTU.

Et hennone mun pyyntöäni kieltää?
Sä etkö enää muista hyvyyttäni?
Jos oli juhla mikä, sinulle
Ma enkö suonut parhaat palaset
Ja mettä, simaa osan runsaamman
Kuin kumppaneilles?

TAIMO.

La'atkaa puhumasta
Jo kallis emäntäni!

KERTTU.

Kiittämätöin!

Nyt kiellät pyynnön mitä pienimmän,
Kun itse siteiss' olen onneton
Ja apuasi kerran tarvitsen!

TAIMO.

Ma menen — käyköön miten tahansa!

(Menee.)

Neljästoista Kohtaus.

PISPA HENRIK ja KERTTU.

KERTTU.

Ah! Kiitos kaikkein pyhään!

(Hän repii siteet käsistensä, rientää pispa Henrikin luo ja avaa hänen siteensä.)

Nyt sama on kuin kiire! Rientäkää!

PISPA HENRIK.

Mun kanssa lähde. Sinun Ruotsin maalle
Lähetän. Jossakussa luostarissa
Voit olla kunnes elämäsi taivas,
Nyt myrskyinen, taas kerran selkenee!

KERTTU.

Teill' olis minusta vaan estettä
Ja viivytystä. — Mutta sananen. —
Miss' Ilmari on?

PISPA HENRIK.

Munkkien ja pappein
Hoidettavana.

KERTTU.

Hänen kauttansa
Ma voisin Lallin mieltä kesyttää.

PISPA HENRIK.

Niin luulen minäkin ja kotia
Taas pojan lähetän.

KERTTU.

Oi tehkää niin!
Se työnne Lallin raivon karkoittaa.
Hän innokkaasti lempii lastansa, —
Nyt siunauksenne vaan!

(Hän polvistuu pispa Henrikin eteen.)

PISPA HENRIK (Laskee kätensä Kertun kiireelle).

Jumala

Sen lohdutuksen suokoon sinulle,
Jot' en ma saanut aikaan!

KERTTU (Nousee ylös).

Vahvaksi

Nyt tunnen itseni ja uskoni! —
Ei ovesta. — He teidän näkevät.
Vaan akkunasta — älkää epäilkö!
Ei löydy muuta tietä pelastukseen!

(Hän laskee pispa Henrikin akkunasta, sulkee sen ja panee taas siteet käsiinsä asettuen entiseen asemaansa. Lalli, Kitka, Sorri ja Taimo tulevat seuraajinensa.)

Viidestoista Kohtaus.

KERTTU ja TULLEET.

LALLI

Haa!

(Kertulle.)

Miss' on pispa Henrik?

KERTTU.

Sit' en tiedä.

LALLI.

Et tiedä vaimo, häpeemätön konna!

(Tarttuu Kertun kurkkuun ja kuristaa häntä.)

KERTTU.

Ah! Lalli! Lalli!

(Purskahtaa itkemään.)

LALLI (Kääntyy pois. Itsekseen).

Kurja onneani!

(Nyyri tulee suurella kiiruulla.)

Kuudestoista Kohtaus.

EDELLESET ja NYRYRI.

NYRYRI. Mitkä olette miehet? Teidän rauhallisna huoletoinna ollessanne juoksevat kaikki saaliit pauloistanne juuri silmäinne edestä! Ellen minä — poikani kostamattomat eivät suo minulle rauhaa — yöt ja päivät lepäämättä, lakkaamatta, myrskyssä ja tyvenellä liikkuisi ylt'ympäri, nuuskien ja lukkien kuin harras koira, niin olisitte tätä nykyä kaikki Tuonen tuvissa! Nytkin — minkä saaliin päästitte kouristanne, hirven oivallisen, Tapiolan emännän kalliinta kalliimman!... Mutta kaikeksi onneksi olin nytkin valppeilla... Näin hän hiipi ... hiljaan ... hiljaan ... niinkuin kettu talvipaistillensa. Mikä lienetkään? — ma ajattelin ja varovasti ... näin ... juuri näin mä mennä kiikuttelin tiedustelemaan... Pian tunsin miehen hiipastansa...

SORRI.

Se oli pispa!

KERTTU (Itsekseen).

Jumal' armahtakoon!

Nyt pakonsa on ilmi-annettu!

NYRYRI. Hänen perässensä läksin pötkimään ... varpaillani ... näin ... näin ... niinkuin ilves-susi... "Haluan nähdä minkä tien otat" — niin ajattelin ja perässä! ... perässä! — Sillan-niemen tien hän otti.

SORRI.

Ei yhtään huolta! hänen saavutamme.

KERTTU (Itsekseen).

En kuunnella voi häntä kauemmin,

Mun pitää rientää pispaa varoittamaan!

(Toisten kuunnellessa Nyyrin seuraavaa juttua hiipii
Kerttu heidän huomaamattansa pirtistä ulos.)

NYRYRI. Tää keksintö on kaikki minun ansioni! Teidän rauhallisna, huoletoinna ollessanne ma kurja keksein sen... Enkä ymmärrä mikä teidän tarkkuutenne perinyt on miehet! Kuinka voittekaan niin huolettomat olla? Sitä oikein sydämeni pohjasta ihmettelen'

KITKA. Älä tuhlaa kallista aikaa sanoillasi turhamaisilla, vaan kerro suoraan kerrottavasi!

NYRYRI. Niin sanot sinäkin, mutta olitko asioistasi vaaria ottamassa? Mitä vielä! Tiesi missä kuhnailitkaan ja päästit...

LALLI.

No akka, ole ällistelemättä!

NYRYRI. Niin ... niin. Sillanniemen tien hän otti, niinkuin äsken sanoin. "Nyt menen miehille tämän julistamaan" — näin tuumailin ja tänne riensin. — Se nyt oli toimittamani. — Mutta taas lähden! Teidän tässä levollisna, rauhallisna kuhnailllessanne seuraan häntä!

(Menee.)

Seitsemästoista Kohtaus.

EDELLISET pait KERTTU ja NYYYRI.

SORRI.

Kah. miss' on Kerttu?

KITKA.

Hänkin paennut!

SORRI.

Ja meidän kaikkein näkemättä!

KAIKKI.

Kummaa!

LALLI.

Haa! Vaimo! vaimo! Lemmon helmalapsi!

Täss' on taas suuri petos tapahtunut,

Mut moisen pilkan kosten kovasti! —

(Taimolle.)

Sa Taimo koira! alas polvilles!

(Taimo polvistuu ja Lalli vetää miekkansa.)

TAIMO.

Ei kuolo tunnu karvaaks' minulle,

Kun en mä enää tiedä mikä olen!

LALLI.

Et toki, Lalli, miekkaas halvenna,

Et pilaa sitä orjan veressä,

Vaan säästät toimitukseen jalompaan!

(Pudistaa miekkaansa.)

Se halaa verta kunnottoman pispan!

Ell'ei se sitä juoda saa, niin kuolee

Se janohon!

SOKKI.

Se jääköön elohon!

NELJÄS NÄYTÖS.

(Näyttämö kuvaa: tien, joka käy näyttelö-lattian poikki. Vasemmalla puolella tietä seisoo tölli. Vähän etäämmällä samalla puolella näkyy kylä monilukuisineen huoneineen. — Kuunvalo.)

Ensimmäinen Kohtaus.

PISPA HENRIK ja KAARLO (tulevat vasemmalta). Myöhemmin
TÖLLIN ISÄNTÄ.

PISPA HENRIK.

Ain' yhä ponnistuupi pakkanen;

Tään pako-matkan soisin päättyvän.

KAARLO.

Jo voimme päättää sen. — Kas tuoss' on mökki.

Jos tahdotte, niin siinä lepäämme.

PISPA HENRIK.

Lepoa minun tosin tarvis on,

Sill' olen kovin väsynyt. Jos tässä

Tai missä hyvänsä me olemme,

Niin Herran suojass' olemme. Siis tähän
Nyt jäämme.

KAARLO.

Kolkutanko ovelle?

PISPA HENRIK.

Tee niin mun poikaseni.

KAARLO (Kolkuttaa mökin ovea).

PISPA HENRIK (Itsekseen).

Mieleni

On eriskummallisen synkistynyt
Ja elämäni oudon raskaaksi
Ja tukalaksi tuntuu, ikäänkuin
Ois sydämestän' elon enkeli
Jo luopumaisillaan! Tää yks' on niistä
Hetkistä, joina kaikki puuhamme
Ja pyrintömme täällä maailmassa
Mitättömiksi meille näyttävät
Ja turhamaisiksi. Ei tahtois enää
Sielumme kuolematoin asunnossa
Asua synti-riettaassa. Se tuntuu
Hänelle ahtaaksi. Hän ikävöitsee
Jo päästä pian siihen kotihin,
Miss' ilo suur' on, suru tuntematon.

KAARLO.

Ei kuulu vastausta. Syvästi
Tuon töllin asujamet makaavat,
Mut rynnäkön teen uuden voimakkaamman.

(Hän kolkuttaa.)

TÖLLIN ISÄNTÄ (sisältä).

Kuka siellä jyskyttää?

KAARLO.

Rauhalliset matkustajat, jotka pyytävät yösiaa.

TÖLLIN ISÄNTÄ. Mitkä matkustajat? Rauhalliset eivät sellaista meteliä pidä!

KAARLO (Pispa Henrikille).

Hän kysyy meiltä, kutka olemme?
En tiedä vastanenko?

PISPA HENRIK.

Vastaa suoraan!

KAARLO.

Mut jos on vihollinen hänkin?

PISPA HENRIK.

Missä

Se seutu, joss' ei niitä löytyisi?

KAARLO.

Vaan hukka voipi meidät periä!

PISPA HENRIK.

Se kaikkialla meidät periä
Voi, ellei taivas meitä varjele!

TÖLLIN ISÄNTÄ.

En laske yösydämellä tuntemattomia sisään!

KAARLO.

Tuo mies on yhtä varova kuin minä!

PISPA HENRIK.

En ihmettele sitä: levotoin
On aika kovin, täynnä vaaroja.
(Katselee ympärillensä.)
Mut näkyy minusta kuin olisin
Mä täällä käynyt ennenkin.

KAARLO (Katselee myös ympärillensä).
Niin luulen.

PISPA HENRIK.

Enk' ole tässä kylässä saarnannut?
Tuon lähteen luona monta pakanaa
Ma kastin?

KAARLO.

Siten teitte. Minäkin
Jo hyvin tunnen seudun.

PISPA HENRIK.

Armossaan
Soi Herra saarnalleni menestystä
Ja runsaan elon niitin. — Luultavasti
On tuonkin huonon töllin isäntä
Kristitty.

KAARLO (Kolkuttaen).

Laske, hyvä ystävä,
Jo pispä Henrik sisään! Suotuisampi
On olla pirtissä kuin ulkona.

TÖLLIN ISÄNTÄ.

Oi! Pispä Henrik! — Rauha Jumalan!
(Aukaisee oven.)
Siunattu Herran tervetultuas
Mun köyhään, alhaisehen majaan!

PISPA HENRIK (Itsekseen).

Mun henkeni ma suljen huomahas
O Herra! Koska kuolemani hetki
Ja tilin hetki lähestyy, en tiedä —
Mut sangen suruinen on mieleni!

(Menee tölliin.)

Toinen Kohtaus.

KAARLO (Yksin). Pispani ja herrani oli sangen vaalea ja vallan tuskaantuneeksi näytti. Oi, minkätähden läksi hän tähän kirottuun maahan, jossa ihmiset ja pedot ovat serkuksia! Upsalassa oli toinen elämä! Vereni vilusta hyytynyt taas lähtee virtaamaan, kun sitä ajattelen. Ah, mitkä tempelit, mitkä juhlat, mitkä kestit! — En olisi pispän sijassa tätä hyvyttä jättänyt, sen suorastaan tunnustan, vaikka todellakin olen yhtä kiivas kristitty kuin moni muu. — Mutta levolle en mene tänä yönä, sillä merkillinen kavaluuden ja onnettomuuden haju pistää nenääni, vaikka on näin kova pakkanen. — (Pakkanen paukkuu, Kaarlo hypähtää säikähdyksestä.) — Pyhä neitsyt! pyhä Pietari, pyhä Ansgarius ja kaikki muut pyhät minua suojelkoot! Mikä räjähdys oli tuo?... Hm... Pakkanen vaan nurkissa paukahteli — ei mitään muuta. Niin vähästä me syntis-raukat säikähdymme.

(Kerttu tulee vasemmalta.)

Kuudes Kohtaus.

KAARLO ja KERTTU.

KERTTU (Itsekseen).

Mun täytyy tuota miestä puhutella —
Mut rohkenenko?

KAARLO (Itsekseen).

Tuosta vaimosta

En hyvää aavista! Mut varoillani

Ma tahdon olla!

KERTTU (Ääneen, kokein tehdä itsensä tuntemattomaksi).

Hyvää iltaa!

KAARLO (Teeskennellyllä äänellä).

Iltaa!

Sull' ilta onko nyt, kuin toisilla

Jo pian sydänyö on lopussa.

KERTTU.

Äl' ole suutuksissa, mutta sano,

Mik' on se usko, jota tunnustat?

KAARLO.

Se koskisiko sinuun? Paras usko,

Mi löytyy alla kirkkaan auringon,

On minun uskoni.

KERTTU.

Siis kristitty?

KAARLO (Itselleen).

Kah heittiötä! Kuinka juonikkaasti

Hän kysyy! Varmaan on hän vakoja.

(Ääneen.)

Hoh! Pidätkö sä Kristin uskoa

Niin oivallisna uskona, ett' uskot

Sen parhaaks' uskoks'? Hukka sinulle,

Jos olet kristityksi ruvennut!

(Itsekseen.)

Tuo vast' ol' oikein uskon puhetta!

KERTTU.

Ken sanonut on mua kristityksi?

En itse kuitenkaan. Nyt suorasti

Ja vääristelemättä vastaa mulle.

Oletko nähnyt jonkun miehen käyvän

Täst' ohitse?

KAARLO.

Miks' en ma olisi —

Vaikk' kuinka monta!

KERTTU.

Älä koukuitele!

KAARLO (Viitaten oikealle).

Hän äsken tuonne juosta harppasi

Ja kiire näytti olevanki hällä!

KERTTU.

Voisitko olla vaiti, hinnalla

Vait' olemisesi jos lunastan?

KAARLO.

Mun isän' oli mykkä. Minäkin

Voin olla puhumatta niinkuin kala.

Ma tulen isääni.

KERTTU (Viskaa vähäsen kukkaron, joka kilisten putoo Kaarlun eteen).

Kas tuoss' on hinta!

Nyt ystäväni, muista lupauksesi

Ken hyvänsä jos kysyy sinulta

Jotakin minusta tai miehestä.

Jon tästä ohitse näit menevän —
Et meistä virkata saa sanaakaan!
(Itsekseen.)

O, kallis, pyhä neitsyt! Vahvista
Mun heikot, väsynehet voimani!

(Menee oikealle.)

Neljäs Kohtaus.

KAARLO (yksin). Kummallinen ilmaus! Mikä oli hänellä oikein aikomuksena ja mitä miestä hän tarkoitti? — Hm... Sen vaan tiedän, ett'en sitä miestä ole nähnyt! — (Ottaa Kertun antaman kukkaron ja tarkastaa sen sisältöä.) — Yks ... kaks ... kolme ... neljä ... viis... Hoo! Anteliaisuudesta, jolla lahjojaan jakelee, voisi päättää niitä liiankin helposti ansaituiksi! Jo ymmärrän! Eikö hän pelännyt, että joku nenäkäs kysellä olisi häntä takaa-ajamassa?

(Pispa Henrik tulee.)

Viides Kohtaus.

PISPA HENRIK ja KAARLO.

KAARLO.
Valveilla pispa vielä!

PISPA HENRIK (Hengittää syvään).
Kuinka kirkas
On taivas! Kuutamo kuink' ihana;
Niin ikään kipinöiden välkkyvät
Ja säteilevät armaat tähtilöt
Laella taivaan!

KAARLO.
Teidän armonne!
Ken untanne on häirinnyt?

PISPA HENRIK.
Ei kukaan.
Kun vuoteen mulle saivat tehdyksi
Tuon köyhän töllin hurskaat asujamet,
Mä menin levolle ja nukuin pian.
Mut maatessani kummallisen unen
Näin. — Vapaasti taas täällä hengitän...
Niin raitis ilma on...

KAARLO.
Mut surman kylmä!

PISPA HENRIK.
Se uneni ol' erinomainen.
Minusta näkyi ikäänkuin ois taivas
Minulle auennut ja kirkkaus,
Jot' ei voi kuolevaisten silmät kestää,
Mun vastallani loisti majassa,
Jok' oli autuaitten asuma.
Siell' istui itse pyhä Jumala
Valt'istuimellaan, siitä katsellen
Valittujansa, jotka lauloivat
Ylistys-virttä ylen ihanaa.
Oi mikä valta-istuin! Helmistä
Ja kiilto-kivistä se tehty oli!
Oi mikä laulu — laulu autuaitten
Ja enkelien! Mikä hymyily
Tuo hymy taivaan Herran huulilla!
Ei löydy mitään täällä maailmassa
Niin ylevätä, että saattaisin

Tään näkemäni siihen verrata! —
Pelästyneenä maahan lankesin
Ja peitin käsilläni silmäni,
Kun valo tuo niin heihin heijasti,
Ett' olin sokeaksi muuttua,
Mut samass' ihmeekseni huomasin,
Ett' otsan' oli täynnä haavoja
Ja että veri juosta tulvaili
Mun kasvojani myöten virtana.
Tuo kaunis näkemäni katosi
Nyt silmistäni, virren ihana
Ja soma sävel herkes kuulumasta,
Ja edessäni seisoi mies, jon kalpa
Viel' lasketusta verestäni suitsi. —
Nyt säikähdyksestä mä heräsin.

KAARLO.

Ne kovat kärsimykset, joita täällä
Te aina saatte kestää, mieltänne
Ne synkistyttävät ja öilläkin
Jo rauha karttaa teitä. — Ehk' ei sovi
Mun viisastella, luulen kuitenkin,
Ett' oisi paras täältä lähteä
Ja jättää, jättää ijäks' päiväksi
Tää maa, sen asujamet ja sen pedot!

PISPA HENRIK.

Mik' ihmisten on mielen mukaan, usein
Se kaikkivaltiaan on mieltä vastaan.
Mun vaikutukseni on tässä maassa;
Siit' en saa luopua. Ah Luojani!
Vast' olen aivan pienen alueen
Mä tätä uudismaata raivannut
Ja talven kylmät voivat pilata
Mun kylvämäni uskon siemenet.
Mut toisen miehen, oivallisemman
Ja onnellisemman Sä lähetät,
Kun Henrik pispa syrjääntynyt on
Poluille kuolleiden.

KAARLO.

Its' Steffan'kaan,
Tuo jalo pyhimys, ei hartaampi
Ois voinut olla toimituksissansa
Kuin Teidän arvoisuutenne on ollut.

PISPA HENRIK.

Sen tiedän itse ja sen Jumala
Myös tietää, ettei hyvää tahtoa
Minulta puuttunut.

KAARLO (Itsekseen).

Näin suruisna
En pispan mieltä koskaan ole nähnyt.
(Ääneen.)
Te ette tänään ole atrioinnut...
Mun matka-laukussani...

PISPA HENRIK (Keskeyttäen).

Minulle
Ei ruoka maistu...
(Itsekseen.)
Aivan selvänä
On näkemäni silmissäni. Herra!
Jos suot sa mulle kruunun marttyyrein

Niin tapahtukoon tahtos!

(Menee tölliin.)

KAARLO.

Kummiako

Tuo hurskas pispa miettii? Äänensä
Mun korvissani äsken kajahti
Kuin hautakellot!

(Pispa Henrik tulee takaisin.)

PISPA HENRIK.

Kaarlo poikani

Sun pitää priorille sanoa,
Andraeaselle, että Lallin pojan
Hän mitä pikemmin sen parempi
Lähehtää kotiin. Kerro hänelle,
Ett' on tää minun vakaa tahtoni!

KAARLO.

Sen voitte itse hälle kertoa;
Te hänen ennen kohtaatte kuin minä.

PISPA HENRIK.

Niin ... niinkin ... mutta pidä kuitenkin
Se muistossas... Niin myös ne käskyni,
Jotk' annoin sulle hautajaisistani
Muistatko niitä?

KAARLO.

Muistan, mutta toivon

Ne vanhall' ijälläni unhottavan!

PISPA HENRIK.

Nuo kaksi seikkaa, uskollinen Kaarlo,
Sun tulee muistaa: käsky priorille
Ja määräämäni hautajaisistani!

(Katsottuansa hartaasti taivasta kohti menee hän tölliin.)

Kuudes Kohtaus.

KAARLO, myöhemmin NYRY.

KAARLO. Mieleni mustenemistaan mustenee! Herra varjelkoon! mitä lieneekään tulemassa! — Kuoleman-hetkeänsä tosin ei kenkään ennakoita tunne, mutta toivoni on, että rakkaan pispani niinkuin omakin kuolemani vielä on pitkän matkan päässä! Se on kristillinen toivotus, jolla en yhtään ihmistä loukkaa. — (Katselee ympärillensä.) — Huh, kuinka koko mailina minusta on kolkko ja kamala! — Mut valveilla tahdon olla, sillä onnettomuus on niinkuin painajainen; maatessamme se hiipii meidän päällemme meitä kuristamaan. Istun nyt tähän seinän nojalle. Ehkä on tässä vähän lämpoisempi. — (Istuu.) — Kuinka silmä-lautani painavat! Mikä paino niissä lieneekään? Mutta en nuku, en! —

(Kuorsaa hiljaan.)

NYRY (Tulee vasemmalta tarkasti tiedustellen ympäristöä). Kuinka kauas on minun kulkeminen, ennenkuin löydän luolan, johon ilves on itsensä kätkenyt? Ei yhtään lepoa siksi kunnes sen löydän! — (Huomaa Kaarlon.) — Mies unehen uupunut! — (Katsoo Kaarloa.) — Haa! Tunnenpa tuon hylkiön! Olen hänen nähnyt pispan seurassa! Hän on pispan palveluksessa. — Voitonni lähestyy, kostoni lähestyy! — (Tarttuu Kaarloon.) — Nouse ylös mies! Kuolemasi on varma, jos tässä ponnottomassa pakkasessa kauemmin makaat.

KAARLO (Hyökkää seisomaan). En nuku, en! — Ken olet sinä? Muodostasi päättäen luulen sinun käyneesi naapurisi emännän navetassa!

NYRY (Hiljaisuudella). Kristillinen vaimo olen ja sydämeni säälii vaaranalaista tilaasi. Etkö tiedä, mies raukka, kuinka vahingollista on nukkua ulkona silloin kuin pakkasen ponnistelee?

KAARLO. Tiedän kyllä... Mutta tiedätkö sinä sanoa minulle mikä silmissäni pistelee? Oletko nopsa näkemään raiskaa lähimmäises silmässä?

NYRYRI.

Sinä käyt unen houreissa, mies! Mene lepäämään johonkuhun huoneeseen!

KAARLO. Ei auta levolle mennä kun mun valvoa pitää ja vartioita isäntääni. — Istun kuitenkin taas seinän nojalle, mutta en nuku, en! — (Istuu ja kuorsaa. Huuhkaja huutaa, Kaarlo hypähtää ylös.) — Huh! Sinäkö akka niin julman ulinan päästit huuliltasi? Miss' on luuta, jonka selässä lennät? Sano akka, miss' on noita-luutas?

NYRYRI.

Älä puhu tavattomia!

KAARLO.

Kuitenkin puhun, koska huusit niin pahasti.

NYRYRI. Minä en huutanut, vaan huuhkaja, paha lintu, Kalman sanan-saattaja huutaa hoihotti — varmaan sinun kuolematas ennustaen. Luovu siis unesta pettävästä! — Mutta sanoit isäntääsi vartioitsevasi. Ken on isäntäsi?

KAARLO.

Olethan kristitty — vai kuulinko väärin?

NYRYRI.

Olen, Jumalan kiitos olenki!

KAARLO.

Niin ... miksen sinua uskoisi — tarkoitathan parastani?

NYRYRI.

Sen sanomattanikin havainnet. —

KAARLO.

Tiedä siis, että tuon matalan katoksen alla lepää pyhä mies — pispä Henrik itse. —

NYRYRI.

Siis tuossa töllissä?

KAARLO. Niin... Mutta voisitko valvoa edestäni kotvasen? Jos jotakin tapahtuu, niin herätä minut kohta.

NYRYRI. Sen teen — kernaasti teen. Mut ulkona et saa levätä, vaan sinun on meneminen tuonne lähellä olevaan heinä-latoon.

KAARLO (Haukotellen ja vilusta väristen).

Minä luotan sinuun, kosk' olet kristitty. — (Menee. Huuhkaja huutaa.) — Tuo lintu minua taas hämmästyttää! Pahahenki itse antoi sille noin jylhän äänen! Kun vaan minun herättäisit, jos jotakin tapahtuu?

NYRYRI.

Ole pelotta! Valppauttani eivät tapaturmatkaan voi saattaa häpeään!

KAARLO.

Siis hyvästi siksi!

(Menee.)

Seitsemäs Kohtaus.

NYRYRI (Yksin).

Ha! ha!!! — Jo vihdoin perille

Mä pääsin toiveitteni hartaiden!

Mun rakkaat poikaseni — iloitkatte!

Pian kristittyjen päämies kuolemallaan

On teidän kuolemanne sovittanut.

Oi, olkaa tyytyväiset armaat lapset!

Päivällä älkää rauhaa riistäkää

Mun rinnastani eikä yöllä unta
Mun silmistäni niinkuin teitte ennen!
Kas tuossa tölliss' on hän kirottu!
Haa! Siit' et astu ulos milloinkaan,
Sen vannon pyhästi! — Hoi! miehet! Hoi!
Oi, kiiruhtakaa! Akka harmaapää
Jo muutoin repii silmät pispan päästä!

(Lalli tulee vasemmalta ilman takitta ja lakitta.)

Kahdeksas Kohtaus.

LALLI ja NYRYRI.

LALLI.

Mun pääni kuumuudest' on haljeta!
Niin värinen on ilma!

NYRYRI.

Lintusille

Se kylmä lienee! viluun riutuneina
He alas nietoksille putoavat. —
Taas olen kaikki valmistanut!

LALLI.

Mitä

Sä olet valmistanut?

NYRYRI.

Mökki tuossa...

LALLI.

Sen näen ... mut ei se toki lienekkään
Sun valmistamas?

NYRYRI.

Siinä lepää...

LALLI.

Kuka?

Tuo Kerttu petturiko?

NYRYRI.

Pispa Henrik!

LALLI.

Haa pispa piru!

NYRYRI.

Eikö kotia

Sun vaimos jäänyt?

LALLI.

Ei. Täss' seison mies,

Jolt' ompi kavalasti ryöstetty
Kaikk' kaikki mitä mulle oli kallis:
Mun poikan' Ilmari, mun vaimoni,
Mun perheellinen onneni. Kaikk' kaikki
On rosvottu ja maahan poljettu!

NYRYRI.

Ei asiat valittaissa valkene!

LALLI.

Kaikk' elämäni ilo myrkytetty!

NYRYRI.

Pahoista päivistä ei päästä parku.

LALLI.

Siin' olet oikeassa.

NYRYRI.

Yksin kosto

Voi tuottaa lievitystä tuskilles

Ja rauhaa sydämelles!

LALLI.

Kostoni

On ainokainen jäännös kaikesta,

Mi onni mulle soi! Mut Lempokaan

Ei ryöstä sitä multa! — Aukaise

Nyt Tuonen äkänen ja paha akka

Sun pirttis ovet selki-selällensä,

Kun syökseen sinne kaikki soimaajani,

Ett' eivät tullessansa kompastu!

En säästä ketään, joka minua

On loukannut! Mun sydämessäni

Ei löydy sääliä, ei armoa!

NYRYRI.

Niin tule, suuret sanas toteuta!

LALLI.

Ja kuitenkin, kuink' olin onnellinen

Ma ennen: helmalapsi Onnetarten!

NYRYRI.

Voi kehno, heitä miekkas männikköön

Ja antaudu karjan-paimeneksi!

Ei sinuss' ole miestä ensinkään!

Kansamme vainoojaa sa olet läsnä —

Sun tulis ottaa askel vaan — mut viivyt!

Pitääkö minun nostaa koston nuoli!

(Hän ottaa esiin suuren puukon.)

LALLI.

Kansamme vainooja! Haa, myrkyllinen

On myrsky tässä maassa liikkunut,

Mut katsos akka, tilin päivä koittaa

Jo idässä; sen kirkas aamurusko

On verinen!

(Sorri tulee.)

Yhdeksäs Kohtaus.

EDELLISET ja SORRI.

SORRI.

Kuin ompi laita? Vihaa

Ja raivoa näen silmissänne.

NYRYRI.

Tuolla

On ilves piilemässä, mutta Lalli

Vaan suurentelee sanoilla. Hän pauhaa

Kuin koski suullansa, mut saamaton

Hän töissään on kuin lammikko!

LALLI.

Vait akka!

NYRYRI (Sorrille).

Käy toimeen!

SORRI.

Kuole maani sortaja!
Kun olet sinä la'annut laulamasta.
Niin vapauden käki kultarinta
Taas äänens' saloissamme koroittaa
Ja säveltänsä sorjaa soittaa!

(Menee tölliä kohti.)

NYRYRI.

Oikein!
Rajuutes tunnen!

LALLI (Tarttuu Sorriin).

Malta mielesi
Se työ on minun tehtäväni. — Päivä
Jo koituu — koston hetk' on koittanut!

(Törmää töllin ovea vastaan, joka aukenee paukkinalla. Kitka,
ja Taimo tulevat. Joukko talonpoikia heidän seurassansa.)

Kymmenes Kohtaus.

EDELLISET ja TULLEET. Myöhemmin TÖLLIN ISÄNTÄ
ja EMÄNTÄ, LALLI, KAARLO ja KANSAA.

KITKA.

Lieneekö Lalli mielettömäks' käynyt?
Ma löysin tieltä hänen lakkinsa
Ja vähän matkan päästä takkinsa.
Ei moinen riisuminen ollut viisaan.
Vaan mielipuolen tointa! Lalli parka!

NYRYRI.

Its' olet parka! Sinun kuhnaillissas —
Ken tiennee missä! — saapui Lalli tänne.

KITKA.

En ole kuhnaillut, mut nuorten kanssa
Ei kilpailla voi satavuotias;
Sen ymmärtänet, houkko! — Miss' on Lalli?

NYRYRI.

Hän siunattavass' ompi toimessa.

(Töllin isäntä ja emäntä, joka käsivarsillansa kantaa lastansa,
tulevat töllistä ja pakenevat oikealle, huutaen: "Murha! Murha!")

KITKA.

Nuo murhaa kirjasivat, Apuhun
Siis rientäkämme!

NYRYRI.

Tämä murhan-huuto
Oil vapauden riemuhuuto! — Kuollut
On pispä Henrik, kuollut sortajamme!

KITKA.

Oi sulo-sanomaa, jon kuulla sain!
Mä kiitän sua Ukko taivahinen;
Suo mulle vielä kallis Samponi,
Niin lähden onnellisna Tuonelaan
Ja astun autuaana Manan tietä!

LALLI (Pispan hiippa päässä ja oma verinen miekkansa kädessä astuu verkkaan töllistä. Itsekseen).
Nyt Tuonen poika astuu ulos! — Huu!

NYRYRI.

Jo tulee Lalli. Voiton seppeleellä
Hän koristettu on!

LALLI (Itsekseen).

Työ se on tehty!

Mun karsikkoni, lapseni ja vaimon' —
Kaikk' olen kostanut. Mut mikä kosto!

KITKA.

Lallille kiitos — maamme pelastaja
Hän on!

SORRI.

Kuin särki ikeen ilkeän,
Jok' oli kansan kaulaan isketty.
Ja riipi jaloistamme orjan paulat!

LALLI (Itsekseen).

Nuo hänen silmäyksensä!

NYRYRI.

En sanaa

Saa sulast' ilosta ma sanotuksi!

LALLI (Itsekseen, mutta puoleksi korkealla äänellä).

Anteeksi kuollessansa antoiko
Minulle? Ha! ha! ha! Ma olen Lalli,
En anteeksantamustaan tarvinnut.
En!

(Huutaa.)

Lalli minä olen!

KITKA.

Sa jalo sankari

Lalli olet.

LALLI (Näyttää miekkansa Nyryrille).

Sorri, katsoppas!

Et löydä siinä veren tilkkaakaan.
Vaikk' kielelläs sen tyyni nuolisit.
Se pystyy hyvin tämä kalpani!
Mut mitä vastaat?

NYRYRI.

Mua Sorrina

Pidätkö? — Lalli, miksi vapiset?
Sun muotos on niin vaalea kuin lumi
On laaksossa! Et, toki pelänne?

LALLI.

Sun muotos Hiittä hirvittäisi, akka!

(Kaarlo tulee hieroen silmiänsä ja juoksee tölliin.)

SORRI.

Miks' enää viivymme? Jo lähtekämme
Kotia, peijaisia viettämään,
Ja peijais-olvin juotuamme — sotaan;
Karkoittamahan vihollisiamme!
Tuo kelpo lakki sinun päässä, Lalli,
On heitä kovin säikähdyttävä!

NYRYRI.

Se meille oivallinen sotalippu!

KAARLO (Tulee töllistä).

Voi työtä petojen! Voi! Nukkunna

On pyhä pispa Henrik murhattu! —

(Rientää oikealle.)

LALLI (Polkee jalallansa maata).
Sa valhettelet kuutus! Nukkunutta
En ole surmannut! vaan taisteluhun
Mä käsinkin häntä.

NYRYRI.

Ole huoletta!

Ei koston murha ole murha.

LALLI.

Konna!

Kutsutko *murhaajaksi* Lallia!

(Piispa Henrikin verinen haamu näyttäytyy hetkeksi Lallille.)

Haa! Hirmuttava aave! Väisty pois!

Sun silmäyksiäs' en kärsiä

Ma voi! — Mun veren' hyytyy! Huu! — —!

(Laskee kätensä silmäinsä eteen ja hyökkää pois vasemmalle.

Kaikki muut seuraavat häntä, pait Kitka ja Nyryri.)

KITKA.

Tänneppäin etsimähän maljaani!

(Menee oikealle.)

NYRYRI.

En lähde vielä. — Näyn autuaan

Suon silmän' ensin nähdä! — Loistehen

Nuoruuden tämä näky antaa niille!

(Nostaa puukkonsa ja hyökkää tölliin. Kaarlo, Töllin isäntä
ja joukko miehiä ja naisia tulee oikealta.)

KAARLO.

Voi tänne, tänne hyvät ystävät!

(Menee tölliin.)

VÄLIVERHO.

(Tie metsässä. Yö. — Tiellä näyttämön oikealla sivulla makaa Kerttu riutuneena, puoleksi
lumella peitettynä.)

Ensimmäinen Kohtaus.

MAUNU, ANDRAEAS, JOHANNES, MUNKKEJA, RITAREITA ja
RUOTSIN SOTUREITA, vasemmalta.

MAUNU.

Pysähtykämme tähän, hyvät herrat.

Ja antakamme miesten levätä!

ENSIMÄINEN RITARI.

Se välttämätönt' on, kuin moni heistä

Jo nääntyä on väsymyksestä.

MAUNU (Sotureille).

Siis virittäkää, miehet, nuotiot!

(Muutammat soturit lähtevät tähän toimeen.)

TOINEN RITARI.

Paljonko yhtä mittaa matkanneet

Nyt olemme?

JOHANNES.

Noin kolme penikulmaa.

ENSIMÄINEN MUNKKI.

En löydä yhtään rauhaa mielessäni!
Voi, missä lienee rakas pispa?

ANDRAEAS.

Suokoon

Jumala, ett'ei Lallin vorojoukko
Ois häntä tavannut!

JOHANNES.

Jos sattuisi

Jotakin vahinkoa tapahtumaan
Hänelle — sitä Jumal' estäköhön! —
Ken muu ois siihen syypää kuin hän itse?
Miks' erosi hän liittolaisistansa
Niin varomattomasti ikäänkuin
Hän vaarain etsintöön ois mennyt!

MAUNU.

Se kyll' ol' ihmeellistä!

ANDRAEAS.

Rukoukset

Hätääntyneelle hyödyksi jos ovat,
Niin toivo mull' on hyvä, rukoillut
Kun olen hartahasti yöt ja päivät.

ENSIMÄINEN MUNKKI.

Ken meidän joukossamme löytyisi,
Jok' ei ois pisan hyväks rukoillut?
Jos rukoukset voivat varjella,
Niin häll' on varjelusta!

ANDRAEAS.

Kuitenkin

Ain' yhä rukoilkamme, rakkaat veljet!

(Soturit ovat virittäneet nuotio-valkeat. Munkit ja ritarit
asettautuvat yhden ympäri, joukko sotureita toisen, kolmas
nuotio loistaa oikealta.)

TOINEN MUNKKI (Kävellen levottomasti edestakaisin).

Sankt Olavi! mun suojelia-pyhäin!
Kuink' olen rauhaton ja levoton.
Minusta tuntuu niinkuin astuisin
Ma hielten päällä!

ENSIMÄINEN MUNKKI

Samoin minusta!

Me emme viivy tässä kauemmin
Kuin hetken!

TOINEN MUNKKI.

Hetkikin on hetki liiaks'!

Se voipi tuhoks' tulla pispalle.

(Huomaa Kertun.)

Mik' on tuo tuossa kummitus?

(Katsoo Kerttuun.)

Ah, nainen,

Viluhun kuollut nainen!

(Nostaa Kertun istumaan.)

Ihmeen ihanat

Nuo kasvot ovat kuolemassakin!

(Andraeas ja ensimmäinen munkki lähestyvät.)

ANDRAEAS.

Voi, Lallin hurskas vaimo!

TOINEN MUNKKI.

Lallin vaimo —

Ja hurskas?

ANDRAEAS.

Etkö ole kerrottavan

Sa kuullut, kuinka paljon vainoa

Tää vaimo park' on saanut kärsiä

Mies-pyöveliltään tähden uskonsa?

Nyt liekin ollut häntä paossa,

Kun kuolo raukan tiellä saavutti!

TOINEN MUNKKI.

Sen muistan kuulleen, mut tuskissani

Ma kaikki unhotin pait tuskani.

ENSIMÄINEN MUNKKI.

Kentiesi hän ei vielä ole kuollut.

Mä tiedän että usein tapahtunut

On sillä tavoin, että viluhun

Ja kylmään nääntyneitä ihmisiä,

Joist' ihan hengen viimeinenkin säen

On luultu sammuneeksi, kuitenkin

Sopivan hoidon kautta tointumaan

On saatu.

ANDRAEAS.

Tunnetko tuon hoidon laadun?

ENSIMÄINEN MUNKKI.

Lumella hierokamme käsiä

Ja otsaa...

(Hierovat Kertun käsiä ja otsaa. Johannes rientää heille avuksi.)

ANDRAEAS.

Usein keino mutkatoin

On paras ... niinpä nytkin... Valtimonsa

Jo tykkii... Katsokaa — hän hengittää!

JOHANNES.

Nyt avaa silmänsäkin!

TOINEN MUNKKI.

Jumalalle

Siit' olkoon kiitos! — hän on pelastettu.

KERTTU.

Miss', olen?

ANDRAEAS.

Seurass' ystävien...

KERTTU.

Pispa...

ANDRAEAS.

Kuin? Pispa? Mitä hänestä? Oi puhu!

TOISEN MUNKKI.

Mut olkoon puhees lohdutuksen puhe!

KERTTU.

Mä läksin äsken häntä varoittamaan,

Mut, vaivuin maahan väsymyksestä;
En voinut enää käydä kauemmas...

ANDRAEAS.

Voi! ... varoittamaan! — Mistä?

KERTTU.

Vahingosta,
Mi uhkas häntä — Lallin vainosta.

TOINEN MUNKKI.

Sun miehes?

KERTTU.

Hänen — Jumal' armahtakoon!
Mut oletteko pispaa nähneet?

ANDRAEAS.

Emme,
Vaan häntä etsimässä olemme
Paraikaa.

KERTTU.

Miksi tässä viivytte!
(Nousee kiivaasti seisomaan.)
Voi rientäkätte! Lyhyt hetkikin
Nyt kalliimp' on kuin vuosi muuten!

TOINEN MUNKKI.

Kerro
Tok' ensin meille, miltä taholta
On meidän pispaa etsiminen?

KERTTU (Viittaa oikealle).

Tuolta!
Vaan ei. Ei sieltä! — Hänen tavanneet
Te olisitte, jospa sinnepäin
Hän oisi tullut.

(Viittaa vasemmalle.)

Tältä taholta!

Hän johonkuhun kylään seisahtui
Jonk' ohits'. sitä tietämättä, kuljin.

TOINEN MUNKKI.

Tään kertomasi kohta ilmoitan.
Sen jälkeen — viipymättä matkahan!

(Ensimmäinen ja toinen munkki menevät nuotio-valkean tykö,
jossa vilkas keskustelu syntyy ritarien ja munkkien välillä.
Andraeas aikoo myös mennä, mutta Kerttu tarttua hänen
kaapuunsa ja pidättää häntä. Johannes katselee heitä vähän
matkan päässä.)

KERTTU.

Minulla sananen on sanottava!
Kun pispä viimein kävi Lallisissa
Ja puhe silloin sattui Ilmarista,
Niin sanoi hän, ett' teidän hoidossanne
On poika tätä nykyä. Siis pyydän
Nyt ensin saada kuulla, mitenkä
Tuo rakas lemmittyäni jaksaa?

ANDRAEAS.

Häntä
Ei mikään haitta vaivaa.

KERTTU.

Siunatut

Ne sananne! Hän elää siis ja tervenn'
On! Tämä tieto parhaimmista paras!
Mut herra prior, pispän tahto on —
En omasta mun tahdostani puhu! —
Ett' tuodaan lapsi jälleen kotia.
Sen kautta ehkä voidaan saada Lalli
Tunnustamahan Kristin uskoa.

ANDRAEAS.

Kuin? Kotia? Se ompi mahdotointa!

(Itsekseen.)

Krist' auttakoon! En tahtoisi tuon raukan
Sydäntä raskauttaa uudella
Surulla katkeralla!

KERTTU.

Mitenkä

Se voisi olla mahdotointa, pispä
Kun on sen mahdolliseks' sanonut?
Ah, herra prior! Naista poloista
Nyt kuulkaa! Älkää olko kovempi
Kuin kivi! Suokaa mulle lapseni!

ANDRAEAS.

Se tok' on mahdotointa!

KERTTU.

Peruuttakaa

Tää kova lauseenne! Se musertaa
Mun mieleni!

(Vavahtaa.)

Miks' silmäilette mua

Noin surkutellen?

(Vaalentuen.)

Armollinen taivas!

Mun lapseni...

ANDRAEAS.

Tää puhe katkaiskamme!

KERTTU.

Ei! Ei! Tää tietämättömyys mun tappaa!
Se ompi kuoloakin katkerampi!...

ANDRAEAS.

Siis vaadit?

KERTTU.

Vaadin...

(Itsekseen.)

Hyvä Jumala!

ANDRAEAS.

Niin, armas tyttäreni, karkaise
Nyt mieles, kertomaan kun minua
Sa vaadit tapauksen surullisen! —
Kuin tänä vuonna meri sulana
On ollut aina näihin päiviin asti.
Niin lähetimme Ilmarisi Ruotsiin,
Siell' luostarissamme ett' oivallisen
Hän saisi kasvatuksen. Mutta tiellä —
Niin sääsi kova onni — syntyi myrsky
Ja laiva joutui haaksi-rikkoon. Ilmar
Ja kaikki laiva-miehet hukkuivat.
Vast' äsken saimme siitä sanoman.

KERTTU.

Siis kuollut! — Hukkunut!

(Kätkee kasvonsa käsiinsä.)

ANDRAEAS.

Äi' lapseni

Sä vaivu suruun! kannan kärsiväisest'
Tää kova kohtalosi! Sävyisästi
Nöyristä mieles alle taivaan tahdon!
Senlainen elämämme juoksu on:
Kun toinen murhe jättää, toinen ottaa:
Ei ole tämä mailma ilon laakso
Vaan surun, kurjuuden. — Tää elomm'
On kokemuksen aika vaan: sen jälkeen
Vast' alkaa elämä! Mut autuaaks'
Me syystä voimme häntä sanoa
Ken nuorna pääsee täältä: monta, monta
Hän pääsee tuskaa, vaivaa, kovuutta!
Nyt Ilmaris' on enkelien kanssa
Ja nauttii siellä taivaan iloa!
Sun rientos myöskin olkoon sinne tulla,
Siell' Ilmarisi taas saat kohdata!

(Hän menee nuotion tykö.)

KERTTU.

O. Herra Kristus! kuinka raskaan taakan
Sa luulet heikon naisen voivan kantaa!

(Lankee polvillensa.)

JOHANNES (Itsekseen).

Haa! Mikä paha henki hallitsee
Mun sydäntäni siitä hetkestä
Kuin naisen tuon mä ensikerran näin?
Jos hälle sanon, että lapsensa
Viel' elää, että minun tahdostani
Hän onmpi kätketty — niin sillä tavoin
Ma pauloihini saan tuon kyyhkyisen.

(Mietittyänsä.)

Et Johannes! Se oisi pirullista!
Sun pitää voittaa tämä synnin himo,
Jon pahahenki, koetukseks' sulle,
Lähetti!

MAUNU (Nousten seisoaalle).

Heti pispän avuksi!

(Munkit, Ritarit ja soturit nousevat seisomaan. Samassa kuuluu suru-ääninen laulu vasemmalta, ensin niin etäällä ettei sen sanoja voi selittää, mutta laulajain lähemmäksi ehdittyä kuuluvat seuraavat sanat, joita kaikki kuuntelevat säikähtyneinä:)

Surun pilvet peittäköön

Taivaan kaiken, heittäköön
Aurinko loistonsa, kuu valonsa!
Lalli pispän murhasi,

(Kerttu hypähtää seisomaan.)

Hirtehin surmasi,
Siit' olkoon surma hänen palkkansa!
O! pispä Henrik pyhä!
O, kansan isä hyvä!
Suojele meitä yhä!

(Reki, jota, kaksi mustalla vaatteella peitettyä härkää vetää ehtii näyttämölle. Reessä on ruumiinarkku. Kaarlo on ohjissa. Rekeä seuraa kansaa, vähemmän miehiä kuin naisia. Nyyri, joka jylhästi katselee ympärillensä, käy vangittuna kansan keskellä. Härät seisahtuvat.)

Toinen Kohtaus.

EDELLISET ja TULLEET.

ANDRAEAS.

Oi näky surullinen, katkera!
Tuo musta arkku — kaiken turvamme,
Toivomme kaiken, kaiken ilomme
Se sulkee hirveässä helmassansa!
Ei löydy hornan syvyydessäkään
Niin pimeätä pimeyttä, että
Se tämän näyn hirmuisuutehen
Ois verrattava! — Taivaan Jumala!
Kuink' kuolemalle toki annoitkaan
Tuonlaisen vallan! Vielä nielköhön
Nyt julma kuolo kitahansa minunkin!
En enää kauemmin ma tahdo elää,
Kun sammui elämäni valkeus
Ja pimeytyi johto-tähteni!

ENSIMÄINEN MUNKKI.

Oi Kristin opin asiaa tässä maassa!
Nyt pylväs, joka sitä kannatti
On särkynyt!

TOINEN MUNKKI.

Ja uskon kallis siemen.
Ei vielä juurtunut, on surkastuva!

KOLMAS MUNKKI.

Suo armon Herra, että menestys,
Kuin pyhää vainajata seurasi.
Jää meille perinnöksi!

JOHANNES.

Valitus

Nyt kaikukohon aina Roomaan asti
Ja pyhä isä itse itkeköhön,
Valittakohon vaikeasti tällä
Vahingon surkealla päivällä!

KERTTU (Sanomattomalla tuskalla).

Oi!

(Vaipuu pispan ruumiinarkun viereen ja syleilee arkkua.)

MAUNU.

Mailman mahti-vallat, kuninkaat
Ja ruhtinaat muut murhe-vaatteisin
Ja huoli-pukuun pukeutukoot,
Kun kirkon jaloin sankar surmatt' on!

NYYRI.

Tää kaikk' on minun työni, kristityt!
Ha! ha! ha! Hiisi teidät toisetkin
Nyt vieköhön vaan! Ha! ha! ha!

ANDRAEAS.

Ken ompi

Tuo vaimo, joka suruamme pilkkaa
Ja ivaa kauhealla naurullansa?

KAARLO. Hän on Kitkan vaimo. Oi kaikki hyvät ihmiset mailmassa! kuinka hän räökkäsi pitkällä puukolla pispan pyhää ruumista, sen ohessa kauheasti kiroten ja hirvittäviä loihtu-sanoja lukien!

ENSIMÄINEN MUNKKI.

Niin julmat eivät ole pedotkaan,
Kun ohtokaan ei räökkää ruumiita!

TOINEN MUNKKI.

Oi kauhistavaa tää on kuullakkin!

KAARLO. Mut kauhistavampi oli sitä nähdä! Itse perkeleenkin veri olisi hyytynyt hirmusta,

ENSIMÄINEN MUNKKI.

Haa! kyllä ilkityönsä rankaisemme!

JOHANNES.

Hän poltettakoon!

NYRYRI (Katsoo vihalla ja ylen-katseella ympärillensä).

KANSA.

Poltto-lavalle!

(Joukko miehiä ja naisia kiiruhtaa kantamaan puita kolmannen nuotio-valkean tykö.)

ENSIMÄINEN RITARI.

Mua kummastuttaa, että kuletetaan Härillä pispan pyhää ruumista!

KAARLO. Se oli hänen oma tahtonsa, vainaja oli jo edeltäpäin siitä antanut minulle määräyksensä. Näin hän sanoi:

"Kun kerta luovun täältä maailmasta
Ja lähden Manan teille, älköön vaan
Mua, Kaarlo, haudattako paikkahan
Lähellä kuolin-vuottan' olevaan.
Ei saa mun ruumiin' rauhaa mullassa,
Jok' omi verelläni lioitettu.
Mut härkäpari löytää hautani;
Miss' seisahtuu se kerran kolmannen —
Siin' on mun kalmistoni. Rakentakaa
Herralta huone siihen. Lukekaa
Minulle siinä sielu-messuja." —

Nyt seisahtuivat härät toisen kerran. Siis ei voi pyhä paikka olla kaukana. — Mutta oi minua onnetonta, että olen kaiken tämän nähnyt, ett'en ennen pispani ja herrani kuolemaa päässyt Manalahan!

(Kätkee kasvonsa käsiinsä.)

ENSIMÄINEN KANSASTA. Ken on tuo pyhimyksen ruumiin arkun viereen polvistunut nainen? Ell'en paljon pety niin tunnen hänen. Murha-miehen Lallin vaimo!

MUUTAMAT KANSASTA.

Lallin vaimoko?

ENSIMÄINEN KANSASTA. Hän tietysti on ylyttänyt miestänsä tähän ilkityöhön, vaikka hän nyt teeskentelee itsensä hurskaaksi sillä tavoin pettäöksensä meitä.

TOINEN KANSASTA.

Lallin vaimo tehköön Kitkan vaimolle seuraa!

YKSI NAINEN. Hän oli tähän asti muita naisia muka parempi. Nyt ylpeytensä jo viepi hänen turmioon!

(Kansa tungeikse uhaten Kertun luo.)

KERTTU (Nousee seisoalle).

Mit' omi tämä? Mitä merkitsevät
Nuo vihan osoitukset? Sanokaa!

ENSIMÄINEN KANSASTA.

Kyllä me sinun merkitsemme, sinä kavala naiskettu!

TOINEN KANSASTA.

Poltto-lavalla ehkä opit vehkeidemme merkityksen ymmärtämään!

KOLMAS KANSASTA.

Katsokaa, hyvät ystävät, kuinka hän teeskentelee itsensä viattomaksi!

— Köysiä tänne!

KERTTU.

Ei väki-valtaa, miehet! Tämä paikka

Lähellä pispän ruumista on pyhä:

Älkätte kuolleen unta häiritkö! —

En ole osallinen rikoksessa.

Min teki vimmassansa mieheni.

Mut kuolohon jos mua vaaditte

Sentähden että olen Lallin vaimo.

Niin väkivallatt' teille antaudun

Ja vapaa-ehtoisesti.

ANDRAEAS (Lähestyen).

Mistä syystä

Tää väen tunko arkun ympärillä?

ENSIMÄINEN KANSASIA.

Sovinnoksi pispän hengen vaadimme Lallin vaimoa poltto-lavalle.

ANDRAEAS.

Tok' ette! Hän on harras kristitty

Ja miehens' ilkityöhön viatoin!

TOINEN KANSASTA.

Mut hän on Lallin vaimo!

ANDRAEAS.

Se vastoin kaikkea ois kohtuutta

Ja vastoin säätämiä Jumalan

Ja ihmisten, jos vaimo kärsiä

Sais miehen tekemistä rikoksista!

KOLMAS KANSASTA

Tuo oli minun mielestäni kohtuudella ja viisaasti puhuttu.

KANSA.

Kitkan vaimo poltto-lavalle!

NYRYRI (Itsekseen).

En pienimmällä valituksellani

Mä lisää noiden kristi-koirien

Iloa, Koston työn' on täytetty —

Siis tyytyväisnä luoksi lasteni!

(Poltto-lava on saatu valmiiksi. Muutamat miehet tarttuvat

Nyyriin ja vievät hänen näyttämön yli. Yksi munkki kävelee

edellä Kristuskuva kädessä. Liekki poltto-lavalta valaisee

näyttämön.)

JOHANNES.

Haa! kuinka liekki riehuu! Niinkuin käärmeet

Sen soitot kiemuroivat ilmassa

Ja valaisevat niinkuin revon-tulet

Yön pimeyttä! — Kallis, pyhä neitsyt!

Sun poikas kunniaksi suitsee se

Ja sovinnoksi Henrik marttyrin.

NYRYRI (Jylhästi poltto-lavalta).

Mun viimeiset jää-hyväis-sanan' olkoot:

Kirous kova teille kristityt!

Ha! ha!

KERTTU (Kääntyy inhoituksissansa pois).

Voi hirmuttava menetyt!

Tuo onko sulle mieleen pispä Henrik?

En ymmärtänyt niin sun opetustas,
Kuin sanoit rakkauden olevan
Pää-osan koko Kristin opissa
Ja laupiuden lähimmäistä kohtaan.

MUNKKIEN KÖÖRI.

Pater coeli maxime,
Omnium creator,
Fili clementissime,
Hominum servator,
Atqve sancte spiritus,
Salus moestis omnibus,
Nostrum miserere!

JOHANNES.

Viel' elää Lalli, murhan tekiä
Ja kerskaa uro-työstään ylpeillen!

MAUNU.

Niin pitkän ajan hänen kerskua
Ma suon kuin auringon on noususta
Sen laskuun.

(Laskee kaksi sormeansa ruumiin-arkun kannelle.)

Pyhän kolme yhteisen
Jumalan nimessä ja pyhän Yrjön,
Mun suojelia-pyhän' nimessä
Teen tämän valan: Pispän kuoleman
Ma kostan, surmaan Lallin, murhaajan!
Niin totta kuin ma ritar Maunu olen!

KERTTU (Itsekseen).

Ah! Yksi velvollisuus minulla
Viel' ompi täytettävänä.

(Hän menee kiiruusti vasemmalle.)

JOHANNES (Katsoen salaa Kertun jälkeen. Itsekseen).
Hän läksi!

KAIKKI RITARIT (Laskein kaksi sormeansa ruumiin arkun kannelle).

Nimessä Jumalan kolm' — yhteisen
Sen saman valan teemme jokainen!

(Munkkien seuraavaa laulua laulaessa marssivat Maunu, Johannes
ja Ritarit pois vasemmalle ja koko Ruotsin armeija seuraa heitä.)

Jam mortuus Henricus,
Crudeliter truncatus,
Inter sanctos positus,
A Deo amatus.
Sancte pater Henrice,
Ter qvater beate
Deo nos commenda!

(Härät lähtevin liikkeelle. Andraeas, Kaarlo (ohjissa)
Munkit ja Kansa seuraa heitä, Munkit laulaen:)

Lalli, homo impius,
Episcopum necavit,
Corpus suum penitus
Diabolo mandavit,
Virum perditissimum,
Animumqve pessimum —
Flamma semper edat!

(Laulun loppuessa tulee Kitka metsästä munkin-kaapu yllä.
Nuotio-valkeat ovat sammuneet, poltto-lava on sammumaisillaan.)

Kolmas Kohtaus.

KITKA (yksin).

Hyvästi Nyyriseni! Sinua
En voinut auttaa ... ihan yksin olen.
Olipa katkera sun kuolemasi
Mut lujuus, jolla kestit kaikki tuskat
Sun sankarien arvoon kohotti.
Sa kuolit Kitkan vaimona! Oi, oli
Kirous kristityille viimeinen
Sun lausees! — Kiitos siitä Nyyriseni!

(Heittää päältänsä munkin kaapun, jonka suojaan on
kätkenyt hopeisen maljansa ja lapion.)

Mä vihdoin löysin loihtu-maljani.
Ett'ei se enää vihollisten valtaan
Tulisi, kaivan sen maan povehen
Ja annan Manuun eukon omaksi.
Niin kansan vapauden talletan
Ja synnyinmaani onnen, kohtalot
Jos mitkä tulkoot! Armas Nyyrini!
Sun tuhkas peitteheksi levitän.
Sen vaipan alt' ei kukaan sitä riistä.
Kun voimallisna mämningäisenä
Sä vartioitset sitä lakkaamatta.

VIIDES NÄYTÖS.

(Sama paikka kuin toisessa ja kolmannessa Näytöksessä.)

Ensimmäinen Kohtaus.

Ulkoa kuuluu iloisen laulun ääntä ja riemuhuutoja. —
LALLI, SORRI ja TAIMO tulevat.

SORRI.

Nyt pispan peijaisia juodaan, ilo
Ja riemu raikkuvat ylt'ympäri.
Sä Lalli yksin olet nyrkästynyt
Ja venyt pahan tuulen omana.
No mies, nyt heitämpäs jo Hiitehen
Tuo raskas mieles!

LALLI (on vaiti).

SORRI.

Älä Onnetarta
Kuin jälleen näkyy meitä suosivan,
Pahoita tyytymättömyydelläs.

LALLI.

Haa! Onni! Onnetar!... Mit' ompi onni?

SORRI

Se lahj' on. Jumalien antama.

LALLI

Haa! Lahja! Jumalien antama!
Niin on tuon lahjan arvo mitätön
Ja lahja itse kehno, pysymätöin!
Se on kuin syksyllä on hattaroitten

Ja kiertopilvein lähettämä lumi.
Sen lahjan saaneen onni kurjempi
Ja kovemp' on kuin sitä vailla jääneen.
Sumua, usmaa ompi kaikki tyyni!
Tyhjyyttä! ... pelkkää pilkkaa, jota miehen
Huoletta sopii nauraa! Ha! ha! ha!

SORRI.

Voi, älä kiusaa herjauksillasi
Noin taivahisten mieltä! Jumalat
Ei mistään syystä suutu kovemmin
Kuin pilkasta ja parjauksista!

LALLI.

Hoh! Suututanko taivahisten mielet
Ja jumalien? Entäs mitä siitä
Jos suuttuvatkin? Yksin hullu heittää
Onnensa taivahisten suojahan
Ja mielipuoli houru! Tuskinpa
He ovat sammakkoa voimakkaammat
Nuo Jumalasi! Mutta ihmisellä
On voima suurempi kuin sammakon —
Mut heikompi kuin kotkan. — Kuules Sorri,
Jos oisin vanhin Tuonen tyttäristä,
Niin myrkyttäisin sinun mielesi
Niin mustaksi kuin sysihaudan kita
Ja hehkuvaksi kuin sen sisukset!

SORRI.

Ei sinust' ole peijais-vieraaksi!
Mä menen...

LALLI.

Mutta ole varoillas,
Ett' eivät kuokkavieraat hyökkää tänne
Yht' äkkiä ja arvaamatta...

SORRI

Kummaa!

Viel' läksi viisas sana huuliltasi
Ma olen varoillani nyt kuin aina.

(Menee.)

Toinen Kohtaus.

LALLI ja TAIMO.

LALLI.

Et puhu mitään, Taimo?

TAIMO.

Puhua

Jos uskaltaisin, teitä pyytäisin
Tuon pispan lakin päästänn' ottamaan.
Se tekee muotonne niin kamalaksi,
Ett' oikein mua kauhistaa!

LALLI.

Tää lakki!

Haa! Älköön kukaan siihen puuttuko!
Se kasvanut on kiinni päähäni
Ja siihen juurtunut.

TAIMO.

Voi, luuloitusta

On kaikki tuo!

LALLI.

Ei ole. Katso Taimo,
Noin lujaan on se siihen kiintynyt.
(Hän pudistaa päätänsä ähäten:)
Huu!...uu! —
(Sen jälkeen purskahtaa hän, hetken vaiti oltuansa,
kanalaan nauruun.)
Ha! ha! ha!
Älä naura Taimo!

TAIMO.

En.

LALLI.

Senlaista onko ennen tapahtunut?

TAIMO.

Ei minun tiedostani...

LALLI.

Minulle
Tuo ompi kova kosto...

TAIMO.

Mistä?

LALLI.

Siitä —
Sen sulle saatan sanoa — siit' että
Ma pispan murhasin. — Mun korvissani,
Jos kuinka mietin tätä asiaa,
Tuo ääni aina kaikuu: *murhaaja!*
Haa! sisälle ma tölliin törmäsin —
Hän makasi — ma hänen herätin...
Mull' oli kädessäni miekkani...
Näin Taimo! — Taimo, katso lattiaan!

TAIMO.

Ma katson.

LALLI.

Verta siinä näetkö?

TAIMO.

En. Mutta rauhoittakaa mielenne
Jo hyvä isäntä! Ma rukoilen...

LALLI (Taimon lausetta kuulematta).

Ma hänen herätän ja käsken nousta
Mun kanssa' ottelemaan. — Tuokio
Nyt kuluu. — Sitte Taimo... Kirous
Ja kuolema! Mun miekkain suhahtelee
Kuin suhahtelee nuoli ukkosen!
Hän vielä kerran avaa silmänsä
Ja katsoo minua...
(Peittää silmänsä käsillään.)
Luo seinää kohden
Sun silmäs!

TAIMO.

Siten teen...

LALLI.

Hän yrittää
Nyt puhua, mut kauan turhaan. Viimein,
Perästä ponnistusten monien.
Jo siteet kielestänsä helteevät
Ja hän saa hiljaan sanotuksi: "Jumal'

Anteeksi antakoon tään sinulle.
Ma annan anteeksi." — Ei puhunut
Sen enempää, sill' iskin taas! — Mut Taimo
Äl' ole vaiti!

TAIMO.

Tämä asia
Nyt olkoon unhotettu kerrassaan!

LALLI.

Se olkoon unhotettu! Miekkani
Tään käärmeen myrkyttämän, syyllisen
Ma hylkään! Varmaan teen sen! — Lopuksi
Nyt Lempo ottakohon omansa!

(Avaa oven ja viskaa miekkansa pihalle.

Katkera valitushuuto kuuluu ulkoa.)

Sa kuulit Taimo? — joku valitti.
Se oli Lempo, joka närkästyi,
Kun antamansa lahjan pilasin!

TAIMO.

Voi pyhät jumalat! Ei ollut vielä
Vihanne runsas mitta täytetty!

(Menee.)

Kolmas Kohtaus.

LALLI (yksin).

Tuo houkkio, kuin puhuu jumalista!
Nuo vanhus-raukat, jotka tauonneet
Jo ovat syömästä ja juomasta —
He rauhass' olla pyytävät, kun pian
Vanhuuden vaivoihin jo riutuvat!
En pelkää heidän vihaansa!

(Taimo ja Kerttu, nojaten Taimoon, tulevat.)

Neljäs Kohtaus.

LALLI, KERTTU ja TAIMO.

LALLI.

Haa! — Kerttu!

Sa tulet...

KERTTU.

Tulen sulle sanomaan
Jää-hyväiseni, Lalli onneton!
Nyt Manalahan käypi matkani...
Sun miekkas kärki tunki syvälle
Mun sydämeeni...

LALLI.

Minun miekkani?

Haa, koska?

KERTTU.

Äsken tänne tullessani.

LALLI.

Voi, oivallinen miekka tosin oli
Tuo Hiiden valmistama miekkani,
Kuin ohjaamattakin se keksii tien
Ja löytää polun ihmis-sydämehen!
Sellaisen asean verenhimoa
Ma olisinko voinut hillitä!

KERTTU.

Sun silmäs säihkyvät niin tuimasti.

LALLI.

Hai ha! Se oli oivallinen miekka!

KERTTU.

Oi vuodattakoon rauhan Jumala
Ees pisareenkin rauhaa sydämees!

LALLI.

Jumala? Kuka heistä? Lempoko?
Hän tätä nykyä on ainoa,
Kuin saapi jotain aikaan. Hänellä
On kaikki valta taivaassa ja maassa!

KERTTU.

Voi kauhistavaa! Mitä puhutkaan!

LALLI.

Ma puhun totta, mutta sinä vaimo
Vaan joutavia hoet, latelet!
Mik' oikein on sun tarkoitukses? Miksi
Sa tulit tänne? Rauhaa toivottamaan!
Haa! petollinen! — Kuka rauhan on
Huoneesta tästä syössyt Hiitehen
Ja vihan henget, julmat, rauhattomat,
Sen sijaan saanut tänne asumaan?
Ken onnen talostani ryösti, ken?
Ken elämäni ilon surmasi?
Sen teit sa vaimo ulko-kullattu!
Sen teit sa karsikkoni pilaamalla,
Sen teit sa isäis-uskon heittämällä,
Sen teit sa, konna, lapseni kun myit
Tuon kehnon Kristin uskon hinnasta! —
Miss' on hän nyt, mun poikani?

KERTTU.

On siellä

Miss' ovat autuaat... Hän kuollut on.

LALLI.

Haa kuollut! Murhattu! Voi, helvetti
Sun nielkään! Taimo, tuo mun miekkani
Nyt heti! Maa ja taivas! Pispoja
Tok' useampi löytynee? — Mun poikan'
On murhattu!

KERTTU.

Hän ompi hukunut.

LALLI.

Siis hukutettu! — Vaimo epä-kelpo.
Kuin heitit lapsen kristittyjen valtaan!
Nyt heidän tuttu verenhimonsa
On hänessäkin tehnyt tehtävänsä.
Haa! Mieltäni en saa ma viihtymään
Ennenkuin kaulaan asti astelen
Veressä noiden julmain muukalaisten!
Voi kummaa, että vielä rohkenet
Mun silmäin eteen tulla! Vapise
Mun vihastani, vaimo!

KERTTU.

Raivoomasta

Jo lakkaa Lalli! Syypää onnehesi
Kovahan olet itse, hurjasti

Kun surmaat Herran pyhät lähettiläät!
Nyt taivaallisen koston hedelmiä
Sa nauttia saat... Mut jo himmenee
Mun näkön' ... päivä laskee... Kuolema
Ois mulle suloinen, mut sinun tähtes
Ja sinun ilki-töittes tähden, Lalli,
Se katker' on... Sa joudut kadotukseen
Ah, ijankaikkisehen! — Pispan veri
Huutaapi kirousta sinulle. —
Vaan ei... Se huutaa parannusta! Vielä
On sinun pelastukses mahdollinen! —
Oi Lalli, lähde pian, pian pakoon!
Miehissä rientää Ruotsin sotajoukko
Sinulle kostamaan. Oi pakene!
Pois vierahille maille lähde heti!
Omista siellä Kristin pyhä oppi
Ja uhraa katumukseen elämäs
Ja parannukseen! Sillä tavalla
Voit päästä taivaan armon helmoihin
Ja välttää koston.

LALLI.

Hädän aikana

Vaan konna lähtee synnyinmaastansa!

KERTTU.

Et lähde ... hylkäät neuvon viimeisen,
Kuin nousee huulilleni...

(Hän lankee polvillensa, kohottaa kätensä ja katsoo
innollisesti ylöspäin. Haaveksien.)

Taivaan Herra!

Sa tulet!... Valmis sua seuraamaan
Ma olen nyt. En viivy enää... Oi!
Suur' annos on! Sa tulet enkelien
Seurassa! Ilmar orpo hymyhuulin
Myös heidän joukossansa on... Hän avaa
Kätensä mulle! Näky autuas!
Ma tulen Ilmar!... Yksi hengähdys
Viel' alla kirkkaan taivaan! Sitte tulen...

(Nousee ylös ja käy horjuen ovea kohden.)

LALLI.

Sa kuolet Kerttu!... Kerttu!...

KERTTU.

Minua

Et koskaan nähdä saa, et Ilmaria.

LALLI.

Sa jätät minun, jätät huoletta
Kuin vento vieras öisin!

KERTTU.

Huoletta! —

Voi!

LALLI.

Lempesi on kuollut, kuihtunut,
Kuin kukka, myrskyn murtama.

KERTTU.

Sen vien

Ma muuttumattomana hautahan.
Mun neuvoani seuraa!... Hyvästi!

LALLI.

Sa menet! Älä mene!... Armas Kerttu
Suo mulle vielä yksi syleily!
Oi, oletko niin kova? — Rintani —
On haljeta!

(Avaa kätensä ja Kerttu lankee hänen rintaansa vastaan.)

LALLI (Painaa, hetken äänetönnä Kerttua syleilyänsä, oikean kätensä otsaansa vastaan, tukien sen ohessa vasemmalla kädellensä Kerttua.)

Kaikk' on taas hyvin, kaikki
On vanhoillansa! Kerttu — sinua
Ma lapsuudestan' asti rakastin...
Nyt onnelliset jälleen olemme.
Et jätä enää koskaan minua.
Mun luoksen', armas, jäät sa ainiaan
Ja olet mulle kallis lohduttaja!
Tuo ikävä vaan oli unelma!
Nyt vihdoin heräsin ma keveällä
Mielellä, siitä iloiten kuin kaikki
Vaan oli tyhjää, perätöntä unta!
Voi! Olipa tuo raskas unelma!
Oh! Oh!

KERTTU (Irroitaa itsensä Lallin syleilystä).

Sa haaveksit, Mun täytyy mennä.
Yks rukous viel' alla tähti-taivaan!
Se koskee sinua... Sa onneton!

LALLI.

Ah Kerttu! Jätätkö sa kuitenkin...

KERTTU (Antaa Lallille kultaisen Kristuskuvaansa.)

Ma jätän, mutta Hän ei ketään jätä!

TAIMO.

Se ompi merkillinen oppi, josta
Te aina puhutte ja merkillinen
On teidän jumalanne, emäntä!

(Auttaa horjuvaa Kerttua ovesta ulos.)

Viides Kohtaus.

LALLI. Myöhemmin TAIMO.

LALLI.

Se ompi merkillinen jumala...
On tosin! Merkillisen julma! Kaiken
Mun mailmallisen onneni on tämä
Jumala ryöstänyt ja kansan kaulaan
Se kietomaisillaan on orjuuden
Sitehet tyltyt! — Varo itseäs
Sa oudon kansan outo Jumala,
Kuin tulet antimillas oudoilla! —
Mut unta vaan tää kaikki lieneekin. —

(Istuu rahille ja katselee päätänsä nykäyttäen kultaista Kristuskuva. Ulkoa kuuluu etäältä sota-torven ääni, mutta Lalli sitä ei kuule. Taimo tulee.)

TAIMO.

Oi kuolemata autuaallista!
Hän ensin rukoili niin hellästi.
Kuin oisi kevät-tuuli rukoillut.
Jos sanoilla se saisi sanotuksi

Miel'liikuntonsa! sitte unehen
Hän kuolon nukkui, nukkui kauniisti
Kuin lapsi nukkuu helmaan äitinsä,
Ja näkyi minusta kuin olisi
Kaikk' kaikki taivaat auenneet, niin kirkas
Tuo loisti valo taivahalla! — Teistä
Hän puhui aivan viime hetkenä.

LALLI (Viheltää).

TAIMO.

Te vihellätte...

LALLI.

Istu sivulleni

Ja vihellä! — Se hauskaa työtä on!

(Nousee seisaallensa.)

Ha! ha! ha! ha! — Ma olen hullu!

(Istuu uudestaan.)

TAIMO.

Ukko

Varjelkoon teitä hulluks' tulemasta!

(Sorri tulee.)

Kuudes Kohtaus.

LALLI, SORRI ja TAIMO.

SORRI (Lallille).

Vai kohtaanko sun taaskin toimetonna,
Juur' ikäänkuin ois maassa vahva rauha!

(Tappelun melskettä kuuluu etäältä.)

Teroita mieles! Meidän soturit

Sinua, päällikköään kaipaavat.

Sa kuulet miekkain kalskeen — kiiruhda!

Jo nielee peltos sarka ahnaasti

Sun kaatuneitten kansalaistes verta

Ja Tuonen poika kylvää ahkerasti

Sen pientareita! — Melske lähestyy —

Ma riennän horjuville avuksi.

TAIMO,

Tok! ennen sitokatte haavanne.

SORRI.

En kerkee. — Mutta valapetturi

Sa olet Lalli, kehno pelkuri,

Jos en ma hetken päästä sua kohtaa

Kahakan kuumimmassa kuohussa!

(Menee.)

Seitsemäs Kohtaus.

LALLI ja TAIMO.

LALLI (Nousten seisomaan).

Niin sinne, siellä on mun iloni!

(Katsoo Kristuskuva.)

Sull' orjantappuroit' on päässäskin,

Sa jumal orjain!

(Taimolle.)

Kypärini tänne!

(Katsoo taas Kristuskuva.)

Kuink' oisit lasten kisaan sopiva —
Sa lasten surmaaja!
(Viskaa inhalla Kristuskuvan lattialle.)
Mun kypärini!

TAIMO (antaa Lallille kypärin).

LALLI (Aikoo laskea kypärin päähänsä, mutta heittää sen samassa säikähtyneesti pois).

Pois! Lemmon antamassa kypärissä
On mulle tarpeeksi! — Tuo kilpeni!
Ma kalliist' tahdon myydä henkeni
Ja täyttää vihollisten verellä
Mun peijaismaljain!

TAIMO (Antaa Lallille kilven).
Tämän suojassa
Nyt tienne käyköön elämään ja voittoon!

LALLI.
Jos kuoloon taikka elohon, se yhtä
On minulle, kun peijais-olutta
Vaan virtaapi! Nyt olen valmis.

TAIMO
Teillä
Ei vielä ole lyönti-asetta;
Ei miekkaa eikä tapparaakaan.

LALLI.
Totta
Sa puhut... Tänne jonkinmoinen ase,
Kuin himoo maistaa Kristittyä verta.

TAIMO.
Ma miekkanne tuon.

(Menee.)

LALLI.
Tuo — ell'ei se ole
Jo lähtenyt taisteluun. — Vaan mitä!
Aseitten kalske yhä lähenee
Ja Sorri mua hakee! Kirus!
Täss' eikö asetta? No tuossa
Mun vanha, uskollinen toverini!
(Nakkaa tapparan seinästä.)
Taas lähde Tuoni liittolaisekseni!

(Menee ovea kohden, josta samassa Sorri, kovasti haavoitettuna
ja taistellen yhden Ruotsin ritarin kanssa, astuu sisään.)

Kahdeksas Kohtaus.

LALLI, SORRI ja RUOTSIN RITARI.

SORRI (yhä taistellen).
Haa Lalli! Kehno valapetturi
Sa olet! Sinun kavaluutes' syynä
On meidän tappioomme tänään, se
Myös tekee kuolemani karvaaksi!
(Kaatuu.)
Nyt ompi Sorri lyönyt lyötävänsä
Ja luopuu taistelusta pyhästä.

(Kuolee.)

LALLI.

En ole valapetturi! — Et enää
Sa kuule minua... Niin hyvästi!
Sull' oivallisen koston toimitan
Ja sitte seuraan sua Manalaan!
Pois edestäni! — Tietä Lallille!

(Hirmustuneena törmää hän nostetulla tapparalla Ritaria vastaan, lyö hänen kumoon ja ryntää hänen ruumiinsa ylitse ovesta ulos.)

Yhdeksäs Kohtaus.

(Sotatorvien ja sota-melskeen kaikuessa muuttuu näyttämö: tappelu-tantereeksi. Oikealta tulee Ruotsin sotajoukko, ahdistuen suomalaisia, jotka pakenevat vasemmalle. Lalli tulee vasemmalta ja kokee estää heitä pakenemasta.)

LALLI.

Voi kehnot! Laatkaa vihdoin juoksemasta
Ja taistelkatte niinkuin kelpo urhot
Ja kunnan soturit! Se hylkiö.
Jok' kotimaansa pettää tänään! Miehet
Seisahtukatte! Häpeällinen
On kuolo pakenevan pelkurin
Ja haava selässä on rumempi
Kuin orjan häpymerkki! — Ylevä
Sen sijaan omi sankar-kuolema!
Eteenpäin veikot! Mua seuratkaa! —

(Suomalaiset seisahtuvat ja ryntäävät, sota-huutoja koroittaen, Ruotsalaisia vastaan, mutta hetken taisteltuansa pakenevat he uudestaan. Lalli yksin pääsee voitolle ja ajaa muutamia Ruotsin sotureita näyttämön yli.)

LALLI (Tulee takaisin).

Voi häväistystä! Pakenivat jälleen!

MAUNU (Tulee vasemmalta).

Ma olen sua hakenut.

LALLI.

Siis olet

Sa raukka kuolematas hakenut!

MAUNU.

Sa ollos kehumatta, Lalli, suuri
Vaikk' onkin mainees sala-murhissa.
Kun hiivit luoksi aseettoman miehen
Ja voitat hänen! Lähde hornahan
Nyt rosvo!

LALLI.

Olen joskus ennen kuullut
Ja nähnyt, että rautapaidan voitto
Suu-sanoihin on supistunut.

MAUNU.

Kuole!

(He taistelevat. Lalli haavoittaa Mannun käden, josta miekka putoo.)

MAUNU.

Sun kanssas helvetti on liitossa!
Niin lyö!

LALLI.

En lyö ma aseetonta miestä,

Mut teen sun orjakseni.

MAUNU.

Orjakses,

Sa hävytöin!

(Ottaa miekkansa vasempaan käteensä ja taistelee.)

JOHANNES (tulee vasemmalta, paljastaa kaapunsa alle kätketyn miekan ja syöksee sen Lallin selkään).

Sankt Benedictus! Nyt

On pispa kostettu ja voitto meidän!

LALLI (Kaatuu).

MAUNU (Johannekselle).

Ken antoi teille miekan? Olipa

Se tuhma mies!

(Luo silmänsä ylen-katseella Johannekseen ja menee.

— Tappelun melske taukoo vähitellen.)

JOHANNES.

Haa! Ritar ylpeä!

Ma sanon: varo ketäs parhaat!

(Kitka, haavoitettuna, tulee miekkansa nojassa perältä.)

Kitka!

Taas tässä huomaan taivaan viittauksen.

(Menee syrjään.)

KITKA (Tulee edemmäksi näyttämölle).

JOHANNES (Tavoittaa miekallansa Kitkaa, joka kuitenkin ajallansa huomaa petoksen ja peräytyy).

KITKA.

Haa! Tule tänne julma sysi-patsas.

Niin konnankujeistasi ansaitun

Saat palkan!

(Johannes menee pois vasemmalle.)

Kuolevaista vanhusta

Hän läksi pakoon! — Mutta löytyy täällä

Myös niitäkin, jotk' eivät pakene.

Ain edessäni sama näkemä.

Jos mihin menen; sama surman näky!

Tuoll' lepäs Sorri unta kuolleiden

Ja Taimo ynnä moni muu. Ja tuossa

On Lalli, etsimäni verissänsä!

Oi, särkynynnä tuokin rehevä

Ja uljas tammi!

(Notkistuu Lallin eteen.)

Ah, hän hengittää!

LALLI (Hiljaan kohottaen itsensä kätensä nojalle).

Jo lähestyy rauha rauhattoman

Sydäntä, mieltä mielettömän!

KITKA.

Lalli!

Sun pitää valallasi vannoman.

Ett'et sa meitä ole pettänyt!

LALLI.

Kuin? Mitä? Taidatteko uskoa...

KITKA.

En usko mitään, mutta taistelussa

Tuo huuto kaikui joka miehen suussa:

"Ei Lallia näy. Valapetturi
Hän on!" —

LALLI.

Haa!

KITKA.

Niinkuin vaaja ukkosen
Se huuto iski miesten rintoihin
Ja saattoi kaikkein kädet herpoamaan.
Mut huhua tuo oli perätöintä?
Et luottamustani sa pettänyt?

LALLI.

Kautt' taivaan, kautta jumalain! En ole
Ma petturi!

KITKA.

Niin kiitos, Lalli, näistä
Sun sanoistasi! — Voimaa Sammoltani
Ei kenkään taida riistää, uskollisna
Kun kuolet! — Silmäni jos voisin luoda
Ma sukupolviin tuleviin ja olot
Sen ajan jos ma voisin huomata,
Kansamme onnellisna näkisin
Ja vapauden maassa majailevan!

LALLI.

Ei kuolema mull' oisi kuolema
Tään lauseenne jos saisin uskoa!

KITKA

Se ihan varma on!

LALLI.

Jää hyvästi
Mun kallis kotimaani!

KITKA (Lallille).

Sylissä
Ma tahdon kuolla, rakas poikani!

(He syleilevät toinen tuistansa ja kuolevat niin. —

Andraeas täydessä priorin juhlapuvussa, Johannes, Maunu,
suuri joukko Munkkeja, Ritareita ja Ruotsin Sotureita
tulee lippuineen ja soittoineen. — Aurinko nousee.)

MUNKKIEN KÖÖRI.

O coeli Deus, succendens solis ignem
Fideiqve scintillas pectoribus humanis,
Rogamus te, lucis aeternae fontem,
Ut genti barbaro fidem tuam pacemque
Benigne des et poenam jam remittas,
Ut sanctum nomen heic colatur Salvatoris!
Nos audi et precibus indulge!
Hallelujah!

LOPPU.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LALLI: MURHENÄYTELMÄ VIIDESSÄ
NÄYTÖKSESSÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set

forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and

the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation

requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.